

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL VATANDAŞLIK BAĞLAMINDA
ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
(ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İbrahim UYDAŞ

ÇANAKKALE
Haziran, 2014

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

**Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük
Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Çanakkale İli Örneği)**

İbrahim UYDAŞ
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ

Çanakkale
Haziran, 2014

Taahhüname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17/06/2014

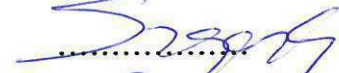

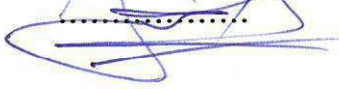
İbrahim UYDAŞ

İmza

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Onay

İbrahim UYDAŞ tarafından hazırlanan çalışma, 03/06/2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 1003959.8.....

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Doç. Dr.	Salih Zeki GENÇ	
Üye	Doç. Dr.	Çavuş ŞAHİN	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Gürkan ERGEN	

17/06/2014

İmza

Doç. Dr. Ajda KAHVECİ
Enstitü Müdürü

Önsöz

Ekonomik,sosyal kültürel, ulaşım, iletişim ve teknolojik alanda yaşanan hızlı değişim insanları birbirine yakınlaştırmaktadır. Dünya küreselleşmekte, bu hızlı değişim ile küçülmekte, farklı kültürler ortaya çıkmaktadır. Çokkültürlülük kavramının ortaya çıkışı küreselleşme kavramının ortaya çıkışıyla paralellik göstermektedir. Küreselleşmeyle dünyanın değişik bölgelerindeki kültürlerin birbirlerine yakınlaşması, hem kültürel etkileşimi ve birlikte yaşamayı meydana getirmiş; hem de ulus-devletlerdeki yerel kimliklerin hareketlenmesine yol açmıştır.

Dünya’da değişen paradigmlar neticesinde çokkültürlülüğe daha fazla değer verilmesi sonucunda çokkültürlülük ön plana çıkmış bu konunun incelenmesi önemli hale gelmiştir. Bu nedenle bu araştırma küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkında öğrenci görüşlerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Yüksek öğrenim yaşantımın tüm süreçlerinde bana yol gösteren, maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen çok değerli danışman hocam Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ’e teşekkürü bir borç bilirim. Ders hocalarımdan üzerimde emeği olan Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN’e, ve tüm öğretmenlerime, araştırmanın uygulama sürecine katılan değerli öğrencilerimize ve uygulamanın sağlıklı bir biçimde sürdürülmesini sağlayan değerli okul yöneticilerine teşekkür ederim.

Tezle ilgili çalışma sürecinde güler yüzünü hiç eksik etmeyen ve beni cesaretlendiren sevgili eşim Nurşen UYDAŞ’a ve dünyalar tatlısı biricik kızıma çok teşekkür ederim.

Çanakkale, 2014

İbrahim UYDAŞ

Özet

Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük

Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın amacı; “ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin” farklı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Araştırma, tarama modelinde yürütülen betimsel ve nicel bir araştırma niteliği taşımaktadır. Araştırmanın örneklemini 2012-2013 eğitim öğretim yılında random yöntemiyle seçilmiş Çanakkale merkez ve ilçelerinden (Ayvacık, Bayramiç, Biga ve Çan) toplam 12 ortaöğretim kurumunda 12.sınıfta öğrenim gören 618 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından öğrencilere yönelik geliştirilen “Aktif Vatandaşlık Anketi” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular SPSS 18.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili eylemler, organizasyonlar, görüşler, iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türü ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili eylemler, katıldıkları organizasyonlar arasında anlamlı bir farklılaşma olmazken, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili görüşler, iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumu ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili eylemler, katıldıkları organizasyonlar, görüşler arasında anlamlı bir farklılık saptanmış, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışlar arasında anlamlı bir farklılaşma olmamıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin anne ve baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında

çokkültürlülükle ilgili görüşler arasında, anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili eylemler arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar ve organizasyonlar arasında anlamlı bir farklılaşma olmamıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili eylemler, organizasyonlar, görüşler, iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Küresel Vatandaşlık, Çokkültürlülük

Abstract

Evaluating High School Students' Views on Multiculturalism within the Framework of Global Citizenship

This study evaluates “high school students’ views on multiculturalism within the framework of global citizenship” with respect to a number of variables using a descriptive quantitative method. A total of 618 randomly selected 12th grader high school students from 12 high schools from Ayvacık, Bayramiç, Biga, and Çan (all towns of Çanakkale province) studying in the 2012-2013 academic year have participated in the study. An “Active Citizenship Survey” has been developed for use in data collection with the participants, and the data thus collected has been evaluated in SPSS package version 18.0. Data has been analyzed using independent group t-test and one-way ANOVA.

The study has found a significant difference between the sexes of high school students and actions, organizations, views, and attitudes a good adult citizen should have related to multiculturalism within the context of global citizenship. The type of school high school students attend has not been found to correlate significantly with their views on multiculturalism within the context of global citizenship, and organizations they attend, while a significant correlation has been found between the type of school they attend and their views on multiculturalism within the context of global citizenship and attitudes a good adult citizen should have. A significant correlation has been observed between the socio-economic background of high school students’ families and their actions/views on multiculturalism within the context of global citizenship and the type of organizations they attend, while no such correlation has been found with attitudes a well-educated multicultural adult citizen should have within the context of global citizenship.

The study also found a significant correlation between high school students' views on multiculturalism in the context of global citizenship and parents' educational attainment, whereas no significant correlation has been observed between attitudes a good multicultural citizen should have with respect to global citizenship and the type of organizations they attend. A significant difference has also been observed between the activities high school students attend in their leisure time and multiculturalism-related actions in the context of global citizenship, the type of organization s they attend, their views on multiculturalism and attitudes a good citizen should have.

Keywords: globalization, global citizenship, multiculturalism

İçindekiler

Onay.....	i
Önsöz.....	ii
Özet	iii
Abstract	v
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	xi
Kısaltmalar.....	xv
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	3
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi	5
Araştırmanın Varsayımları	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	7
Tanımlar	7
Bölüm II: İlgili Alanyazın.....	9
Küreselleşme ve Dünya’da Değişen Değerler.....	9
Küresel Vatandaşlık	11
Küresel Vatandaş ve Geleceğin Vatandaşının Sahip Olması Gereken Nitelikler	13
Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	14
Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	24
Yapılan Araştırmalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme	26
Bölüm III: Araştırmanın Yöntemi.....	29
Araştırmanın Modeli	29
Araştırmanın Evreni ve Örneklem.....	29

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	30
Veri Toplanması	32
Verilerin Analizi	32
Bölüm IV: Bulgular ve Yorum.....	34
Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular	34
Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	35
Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	36
Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	37
Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	38
Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	38
Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	39
Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	40
Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	41

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	42
Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	43
Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	44
Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	45
Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	46
Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	46
Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	47
Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	48
Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	48
Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	49

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	50
Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	51
Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	52
Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	52
Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular.....	53
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	55
Tartışma ve Sonuçlar.....	55
Öneriler.....	69
Kaynakça.....	70
Ekler.....	77
Ek A:.....	78
Ek B:.....	79

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Sorumlu Küresel Vatandaşlık İçin Gerekli Olan Bilgi, Beceri ve Değerler.....	13
2	Örneklemede Yer Alan Okullar.....	30
3	Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik t-Testi Sonuçları.....	34
4	Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik t-Testi Sonuçları.....	35
5	Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik t-Testi Sonuçları.....	36
6	Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik t-Testi Sonuçları.....	37
7	Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	38
8	Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük ile İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik	

	ANOVA Sonuçları.....	39
9	Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	39
10	Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşta Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	40
11	Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük ile İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	41
12	Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük ile İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	42
13	Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	43
14	Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşta Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA sonuçları.....	44
15	Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	45

16	Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	46
17	Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	47
18	Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	48
19	Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA sonuçları.....	48
20	Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	49
21	Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	49
22	Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik	

	ANOVA Sonuçları.....	
23	Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	51
24	Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	52
25	Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	53
26	Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler ile Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik ANOVA Sonuçları.....	54

Kısaltmalar

akt.	Aktaran
AB	Avrupa Birliği
ANOVA	Varyans Analizi
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EFA	Herkes için eğitim
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
N	Birey sayısı
p	Anlamlılık Düzeyi
SK	Standart Kayma
sd	Serbestlik derecesi
SPSS	Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (Statistical Package For The Social Sciences)
OXFAM	Kıtlık Yardım için Oxford Komitesi
t	t değeri
\bar{X}	Aritmetik Ortalama

Bölüm I

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde; tez konusu olarak ele alınan problemin ne olduğuna, araştırmanın amacına, araştırmanın önemine, araştırmaya başlarken yapılan varsayımlara, araştırmanın sınırlılıklarına ve tezde geçen tanımların hangi anlamlarda kullanıldığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Küreselleşen dünyada siyasal, sosyal, ekonomi olmak üzere farklı alanlarda yeniden yapılanmayı zorunlu hale getirmektedir. Vatandaşlık kavramının tanımlaması da küreselleşme neticesinde değişime uğramakta; aktif vatandaşlık, küresel vatandaşlık, sosyal vatandaşlık vb. yeni vatandaşlık türleri ortaya çıkmaktadır. Genel olarak, yeni vatandaşlık anlayışında “*sosyal sorumluluk*” ve “*bireysel olarak katılımcı ve etkileyici olma*” üzerine vurgu yapılmaktadır.

Küresel vatandaş olmak sosyolojide “yabancılaşma” olarak tanımlanan; kişinin kendi kültür ve değerlerini dışlaması anlamına değil, aksine bireyin kendi kültürü hakkında yeterince bilgili ve bilinçli olması ve evrensel iyi değerleri benimsemesi anlamına gelmektedir (Kan, 2009). Küresel vatandaşlık, hukuksal anlamda bir aidiyeti tanımlamamakla birlikte bireyin, evrensel bir dünyaya kendisini ait hissetmesi ve bu dünyanın sorumluluklarını üstlenmesi olarak tanımlanabilir. Küresel vatandaş, bireyin yaşam tarzı ve hayat anlayışı olarak küresel ölçekte bilgi, beceri ve anlayışa sahip olması anlamında kullanılmaktadır. Küresel vatandaşlık kavramı; daha geniş bir dünyanın ve bu dünya içinde kendi rolünün farkında olmayı, farklılıklara saygı duyma ve değer vermeyi, dünyanın nasıl işlediğini anlamayı, sosyal adaletsizliği hoş karşılamamayı, yerelden küresele toplumsal faaliyetlere katılmayı, daha adil ve sürdürülebilir bir dünya için eyleme geçmek için istekli olmayı ve kendi eylemlerinin sorumluluklarını alma davranışlarını içermektedir (Oxfam, 2006).

Alanyazında küresel vatandaşlık eğitimine özellikle küresel duyarlılığı geliştirmesi nedeniyle önem verilmektedir. Küresel sorunları ve değişik dünya görüşlerini açığa çıkarması,

adalet ve eşitliği desteklemesi nedeniyle bireylerin küresel vatandaşlık özelliklerine sahip olması fikri kuvvetle desteklenmelidir (Inbaraj, Kumar, Sambili, & Scott-Baumann, 2003). Arnot (2011) küresel vatandaşlık eğitimini küreselleşmenin yıkıcı etkisini ve dünyadaki kötü gidişi yönlendirecek bir ahlak eğitimi olarak ele almaktadır. Nussbaum (2002) küresel vatandaşlık eğitimi ile bireylerin diğer insanların düşüncesine ve ahlaki seçimlerine saygı duyan ve kendi bilgisini ve topluma katılımını arttıracak ortak küresel değerlerin gücünü tanıyacak şekilde yetiştirilmesi durumunda insanlığımızın da gelişeceğini vurgulamaktadır.

Türkiye’de bazı bilimsel çalışmalarda çokkültürlülüğe ve çokkültürlü eğitime önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Örneğin, Açıkalın (2010, s.1234): Türkiye’de çokkültürlü ve küresel eğitim yaklaşımlarına gereken önemin verilmediğini; Başbay ve Bektaş (2009, s.41,42): Türkiye’nin dünya ölçeğinde çokkültürlülüğe daha az yer verdiğini ve çokkültürlü eğitime ve öğretmen yeterliliğine önem vermesi gerektiğini; Baş (2006, s.81): Çokkültürlü bir ortam olarak Quebec eğitim kurumlarında uygulanan din eğitiminin Türkiye’ye örnek olması gerektiğini; Cırık (2008, s.37): Gelecekte uluslararası arenada söz sahibi olabilecek bireylerin yetiştirilmesi amacıyla Türkiye’de çokkültürlü eğitimin, öğretim kademelerine uygulanması gerektiği yönde çalışmalar yapmışlardır.

Aynı şekilde Çoban, Karaman ve Doğan (2010, s.131): “Özel ve devlet okullarında çalışan her kademe ve branştaki öğretmenlerle de kültürel farklılıklar ile ilgili çalışmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir” görüşünü ve Yılmaz ve Yiğit (2010, s.331)’de: “... sosyal bilgiler eğitimi programlarında küresel ve çokkültürlü eğitime ilişkin derslerin konulması öğrencilerin bu alanda kendilerini daha iyi yetiştirmelerine, toplumu ve tüm dünya insanlarını ilgilendiren olayları ve sorunları geniş bir perspektiften ele alarak değerlendirmelerine yardımcı olacaktır” sözlerini ifade ederek, çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim uygulamalarının Türkiye için gerekliliğini belirtmişlerdir. Yukarıdaki öneriler ışığında “ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük

hakkındaki görüşleri” başlıklı bu çalışma ilköğretim anabilim dalı sınıf öğretmenliği bilim dalında yapılmıştır.

Türkiye’de ele alınacak çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim çalışması eğitimin kültür aktarımı işlevinden yola çıkarak vatandaşlara kendi kültürünü ve diğer kültürleri öğretmeyi, çeşitli sebeplerden kaynaklanabilecek belli başlı kültürel farklılıkları aktarmayı, kültürel sorunları gidermeyi, kültürel duyarlılığı arttırmayı, ülkede birlik ve bütünlüğü sağlamayı, demokrasi, eşitlik ilkeleri çerçevesinde eğitim vermeyi amaçlamalıdır. Bununla birlikte ülkenin kendi çokkültürlülük algısını oluşturmasına yardım edebilecek özellikte olmalı; bireylerin kültürlerini geleceğe taşımalarına, kimliklerini korumalarına, farklılıklara hoşgörülü yaklaşımlarına, küreselleşen dünyaya uyum sağlamalarına, küresel kültüre karşı kendi kültürlerini korumalarına, küresel kültürün tek-tipleştirici etkisinden uzak kalmalarına imkân tanınmalıdır. Böylece gerek küresel vatandaşlık bağlamında gerekse çokkültürlülük perspektifinde düşünüldüğünde bu çalışmanın ana problemi şudur: Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşleri nasıldır?

Problem

Teknolojik, siyasî, sosyal gelişmelerin hızlı yaşandığı bir dönemde, bu değişimlere uyum sağlayabilen fertleri yetiştirmede eğitimin yanında aile, çevre, anne babanın eğitim düzeyi gibi değişkenlerde etkilidir. Küreselleşen Dünya’da vatandaşlık kavramının giderek önem kazandığı, içinde bulunduğumuz bilgi çağında vatandaşlık eğitimine verilen önemde buna paralel olarak artmıştır. Ulusların yaşamış oldukları sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel değişimler vatandaşlık anlayışında da değişimlere yol açmıştır (Ersoy, 2007). Her ulus, yaşamış olduğu deneyimden kendi vatandaşlık anlayışına yön verme fırsatı bulmuştur. Türkiye’de de “vatandaş” kavramının güçlenmesinde dünyadaki gelişmeler takip edilmiştir (Yılmaz, 2004).

Evrenselleşen değerlere paralel olarak farklılaşan, aynı zamanda benzeşen yeni bir dünya kültürü gündeme gelmektedir. Yani daha fazla ayrışan kimliklere paralel olarak, daha fazla benzeşen bir dünya kültürü ile karşı karşıya kalınmaktadır. Küreselleşmenin zorunlu kıldığı bu süreçte, evrensel iyi değerlerin benimsenmesi konusunda eğitim kurumlarının yanında aile ve çevreye de önemli görevler düşmektedir.

Küreselleşme, bazı değişim ve gelişimleri de beraberinde getirmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Sarıbay, 2000, s.103):

1. Farklı kimliklerin çoğalması ve politikleşmesi,
2. Yerel kurumların, merkezi kurumlara göre etkilerinin artması,
3. Bireyin davranışlarının ölçülerini, küresel bir kültüre göre ayarlaması gerektiğine yönelik zorlamaların belirmesi.

Tüm bu gelişmeler sonucunda küresel vatandaşlık kavramı ortaya çıkmış ve toplumlar çokkültürlü bir yapı ile karşı karşıya kalmıştır. Tüm Dünya’da olduğu gibi ülkemizde de küresel değerlere önem veren, kendini her alanda geliştirmiş, yeniliklere açık, farklı kültürlerle iç içe yaşayan ama kendi kültürünü unutmamış vatandaşlar yetiştirilmesi önemlidir. Ülkemizde de gençlerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini tespit etmek bu nedenle önemlidir. Bu çalışma ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu araştırma ile ülkemizde vatandaş yetiştirme üzerine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; “ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin” değerlendirilmesidir.

Bu temel amaca bağlı olarak Şu sorulara cevap aranmıŐtır:

1. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetlerine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,
2. Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okullara göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,
3. Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,
4. Ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,
5. Ortaöğretim öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi,
6. Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında yapmış oldukları etkinliklere göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinde farklılık olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Doğan değişime hazır olmamanın; değişime kayıtsız kalmak ve ona sırt çevirmek kadar ciddi sonuçlar doğurduğunu vurgulamaktadır. Değişimin talepleri sorunu ise **“geleceğin toplumunda nasıl bir insan?”** sorusunun cevabında yer almaktadır (Doğan, 2004, s. 27). Eğitim sistemimizin küresel eğitime geçiş sürecinde, değişim ihtiyacının belirlenebilmesi için pek çok araştırma yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde 18 yaş, vatandaşlık görevlerinden biri olan seçme yaşının başlangıcıdır. Ülkemizde zorunlu eğitim 12 yıla çıkarılmıştır. Dolayısıyla ortaöğretim düzeyinde eğitimi bitiren öğrenciler eğitimleri sona erdikten hemen sonra seçimlerde oy kullanmaya başlamaktadırlar. Bu nedenle ortaöğretim gençliğinin tüm eğitimi boyunca nasıl bir vatandaşlık anlayışı geliştirdiğinin bilinmesi, onların nasıl bir vatandaş olarak topluma, ülkesine ve dünyaya katılacaklarının irdelenmesine katkı sağlayacaktır. Ülkemizde gençlerin küresel vatandaşlık algılarını nasıl gördükleri araştırılması gereken bir konudur. Bu nedenlerle yapılacak çalışma önemlidir. Bu çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, inceleme sonucunda tespit edilen aksaklıkların giderilmesine yönelik olarak öğrenci görüşlerinden yararlanılmak istenmektedir. Bireylerin vatandaşlık algılarının oluşumunda okulun elbette önemli bir yeri vardır; ancak tek belirleyici de okul değildir. Bu çalışmayla; ortaöğretim düzeyindeki gençlerin cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi ve boş zamanlarını değerlendirme olmak üzere kişisel ve sosyo-kültürel değişkenlerin küresel vatandaşlık algılarıyla olan ilişkisinin de açıklığa kavuşturulması beklenmektedir.

Varsayımlar

1. Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesine yönelik olarak geliştiren ölçme aracının geçerliliğine ilişkin uzman görüşünün geçerli ve güvenilir olduğu,
2. Araştırmada kullanılacak ölçme aracının konu ile ilgili bilgileri doğru ölçtüğü,
3. Araştırma örnekleminde yer alan öğrencilerin kendilerine uygulanan ölçme araçlarında gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttıkları,
4. Araştırma için seçilen örnekleminin evreni temsil edebileceği varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma, küreselleşmenin vatandaşlık (küresel vatandaşlık) ve çokkültürlülük boyutu ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma, ankete dayalı verilerle sınırlıdır.
3. Araştırma, 2012–2013 eğitim-öğretim yılında Çanakkale ilinde ortaöğretimde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Araştırmada kullanılan bazı temel kavramlar aşağıda tanımlanmıştır.

Küreselleşme: Küreselleşme, sözcük anlamı bakımından tüm dünyanın tek bir yere (dünya köyü), tüm insanların da evrensel insan (dünya vatandaşı) haline dönüşmesini ifade etmektedir. İletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, bilgisayar ve internetin yaygınlaşması, ulusal ve uluslar arası ticaret ağlarının genişlemesi, yabancı yatırımların ve uluslar arası şirketlerin artması gibi birçok faktör bütün dünyanın tek bir yere, bütün insanların evrensel insan haline dönüşmesine yani küreselleşmesine neden olmaktadır. En genel anlamıyla da küreselleşme, sanayi alanındaki genişleme ve kitle iletişim araçlarındaki gelişmeye paralel olarak siyasal, kültürel ve ekonomik düzeydeki çok yönlü sosyal ilişkilerin dünya çapında yaygınlaşması olarak tanımlanmaktadır (Çalık ve Sezgin, 2005: 57; Deniz, 1999; Kürkçüoğlu ve Suğur, 1998: 69).

Küreselleşme, ulusal ve uluslararası politikalarda hızlı, anlamlı değişim ile ekonomik ve sosyo-kültürel alanlardaki karmaşanın büyümesiyle ilişkilidir (Vidali & Adams, 2006). Teknolojinin hızla ilerlemesiyle uluslararasıdaki ekonomik, ekolojik, sosyal, politik ve kültürel entegrasyon, küreselleşmenin bir parçası olan değişimleri ortaya çıkarmıştır. Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen bir olay, diğer yerleri etkilemektedir. Bu durum ise insanların, yaşadıkları yere bakılmaksızın, genel olarak uzun veya kısa süreli aynı yaşantıları edinmelerini sağlamaktadır (Lim, 2008).

Küresel Vatandaş: Osler ve Starkey'e (2005) göre, vatandaşlığın artık bir ülkenin sınırları içinde kalması mümkün değildir. Küreselleşme ve uluslar arası göçler, ulus ötesi ve kültürel olarak farklı toplumları meydana getirmektedir. Küresel vatandaş, insanlar arası farklılıklara dünya gözüyle bakabilir. Bütün insanların özgür, eşit ve haklara sahip olduğunu düşünür. Dünya vatandaşlığı, bir vatandaş olarak düşünme, hissetme ve eylemde bulunma şeklindedir. Küresel vatandaş yerel, ulusal ve küresel hareket eden vatandaşdır. Aynı zamanda her düzeyde konu, olay ve engeller arasında bağlantı kurabilir. Küresel vatandaş, kültürel farklılıklar bağlamında eleştirir ve değerlendirme yapar. Hem yerel düzeyde hem de dünyanın başka bir yerinde yaşanan insan hakları ihlallerine karşı duyarlıdır. İnsanlık adına, ortak geleceğin sorumluluklarını paylaşmaya hazırdır.

Çokkültürlülük: Çokkültürlülük kavramı kendi içerisinde iki boyutlu bir yapı oluşturmaktadır. Bu boyutlardan biri farklılıkları tanımlayıcı, diğeri ise farklılıklara değer verici bir yapı sergilemektedir (Özhan, 2006). Çokkültürlülüğün ilk boyutu toplum içinde yer alan çok sayıdaki etnik ve kültürel grupların varlığına işaret etmektedir. Bir ülke nüfusunun farklı etnik kümelerden oluşması, onu ancak tanılayıcı düzeyde çokkültürlü yapar. Çokkültürlü toplum modelini belirleyen, nüfusun farklı etnik kökenlerden gelen kişilerden oluşması değil, bu kişiler arasındaki toplumsal ilişkilerin belirli bir özgün çerçevede düzenlenmesidir. Bu da ikinci boyutu, yani değer verici yapıyı oluşturmaktadır. Çokkültürlülük kavramı farklı kültürel değerlerin korunması ve yaşatılması anlayışını benimsemektedir.

Bölüm II

İlgili Alanyazın

Küreselleşme ve Dünyada Değişen Değerler

Genel olarak küreselleşme, ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasi ilişkilerin yaygınlaşması ve gelişmesi, sermaye hareketliliğinin artması, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi, farklı toplumsal kültürlerin, inanç ve beklentilerin daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması olgularını içerir (DPT, 2000:1).

Türkçeye küreselleşme olarak da geçen globalleşme yazın alanında, büyük yer almıştır (Doğan, 2002, s. 87). Küreselleşme süreci ile birlikte adeta küçülen dünyada farklı ülke vatandaşlarının birbirleriyle olan iletişimleri giderek artmakta ve insanlar karşılıklı olarak birbirlerine bağımlılık geliştirmektedirler. Özellikle bilgi teknolojilerindeki ilerlemeler ile yazılı ve görsel basının insan yaşamındaki etki alanının genişlemesi ile bireyler dünyaya farklı bir bakış açısından bakmaya başlamışlardır (Başkan, 2006; Argüden, 2008). İnsanlık, birey merkezli bakış açısından hatta devlet merkezli bakış açısından daha öteye geçerek olaylara neden-sonuç bağlamında evrensel bir bakış açısı geliştirmektedir.

Kimi yazarlar da küreselleşmeyi; insan ilişkileri başta olmak üzere ekonomik, siyasal ve toplumsal açıdan üç boyutlu bir çerçevesi dahilinde, yerel ölçekten bölgelerarası, oradan kıtalararası ve nihayet küresel ölçeğe sıçramış bir kavram olarak tanımlarlar (Coşkun, 2002:10). Şaylan (1999:20-43)'da genel olarak küreselleşme olgusunu; ekonomik bağlamda, mal ve sermaye hareketlerinin önündeki engellerin kaldırılması ve ticarete meydana gelen serbesiyet, siyasal bağlamda, çok partili sistemler, hak ve demokrasi üstünlüğü, kültürel bağlamda, farklı inanç, düşünce ve kültürlerin kaynaşması olgularının bir bütün olarak kaynaşarak evrensel boyutlara ulaşması şeklinde tanımlamıştır.

Giddens'a göre de (2000) "küreselleşme ekonomik olduğu kadar siyasal, teknolojik ve kültürel bir olgudur da aynı zamanda". Günümüzde yaşanan gelişmeler de küreselleşmenin

ekonomik, siyasal, teknolojik, sosyal ve aynı zamanda kültürel bir olgu olduğunu göstermektedir.

Doğan'a (2002:30) göre küreselleşme, değişimin post modern bir boyutu olarak insanları, toplumları ve devletleri etkilemektedir. Bu küresel etkileşim ilk ve önemli muhatapları toplumsal kurumlardır. Dünyadaki bilgi ve iletişim teknolojileri konusundaki bu hızlı gelişmeler bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik, sosyal ve siyasal vb. tüm mevcut yayınları değişime zorlamaktadır. Eğitimde bunların doğasından gelmektedir. Doğan küreselleşmeye toplumun en küçük kurumu olan "aile" kurumuna etkileri açısından bakarak; değişimin küreselleşme vasıtasıyla ailede neden olduğu etkilerin aslında küreselleşmenin grup yaşamına getirdiği etkilerin bir sonucu olduğunu ve bireyi en büyük değer haline getiren küreselleşmenin bu noktada grup yaşamına da büyük bir tehdit oluşturduğunu belirtmektedir (Doğan, 2004, s.30-31). Bu nedenle günümüzde geleceğin vatandaşlarını yetiştirecek olan anne ve babanın (aile) eğitimi önem kazanmaktadır.

Küreselleşme, her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etkilerini göstermekte ve eğitim anlayışları, yapılanmaları ve uygulamaları büyük değişimler geçirmektedir. Hatta küreselleşmenin gerektirdiği yeni bir insan tipi ortaya çıkmaktadır. Küresel toplum, hem yerel özelliklerini koruyan hem de küresel değerlere sahip olan, yerel kültürden bağlarını koparmadan dünya vatandaşı olabilen, ulusal ve kolektif yaşamda etkin bireyler olarak küreselleşmenin getirdiği sorunların çözümünde katkıda bulunabilen bireylere ihtiyaç duymaktadır (Başkan, 2006: 5; Argüden, 2008: 40; Akçay, 2003).

Bu bağlamda daha okul yıllarında küresel düşünen, küresel düzeyde sorumluluk üstlenen ve tutum oluşturan gençlik yetiştirmek amaçlanmalıdır. Bu gençlik, küresel düzeyde en uygun duruşu sergilerken, aynı zamanda yerel gerçekleri de göz ardı etmeyen bir gençliktir (Tezcan, 2002, 57).

Küresel Vatandaşlık

Dünyada yaşanan hızlı gelişmeler, küreselleşme denilen bir olguyu doğurmuştur. Küreselleşme, başlangıçta daha çok ekonomik ilişkileri ya da ticareti hatırlatan bir kavramken bugün sosyal alanlarda da yansımaları bulmuştur. Küreselleşme, kültürel anlamıyla yeni bir dünya düzeni ve ortak kültürün gelişmesine zemin hazırlamıştır. Dünyanın bir yerinde yaşanan gelişmelerden, artık medya aracılığıyla bütün dünya haberdar olmakta ve tepkiler küresel bağlamda dile getirilmektedir. Ülkelerin vatandaşlık anlayışı, başlangıçta düzene uyan davranışlar sergileyen sorumlu vatandaş yetiştirmektir. Küresel gelişmeler, vatandaşlığın boyutlarını daha fazla zenginleştirmiştir. Sadece ülkesine karşı sorumluluklarının bilincinde olmak yeterli değildir. Bütün insanlığa karşı kendisini sorumlu hisseden, evrensel bilince sahip vatandaşların yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu özelliklere sahip olan vatandaşa, “küresel vatandaş” denilmektedir. “Küresel vatandaş”, sadece kendi ülkesinin değil yaşadığı ve sorumluluğunu üstlendiği bir dünyanın vatandaşıdır. “Küresel vatandaş”, aynı zamanda olaylara dünya veya insanlık gözüyle bakan ve gelecek nesillere sürdürülebilir bir yaşantı bırakmaya çalışan evrensel bir kişiliktir. Siyasal, ekonomik ve kültürel nedenlerden kaynaklanan farklı ülkeler arasında yaşanan göç olgusu çokkültürlülüğü veya dünya vatandaşlığını gündeme getirmiştir. Farklılıkların daha fazla karşı karşıya gelmesi, evrensel değerlerin benimsenmesi zorunlu kılmıştır. Vatandaşların olaylara, artık daha fazla dünya gözlüğü ile bakması ve bu yeni bakış açısıyla değerlendirme yapması gerekir.

Günümüzde sıkça tartışılan kültürel/politik sorunlardan birisi çokkültürlülüktür. Sorunun temelini ise, doğal olarak toplulukların farklı kültürlere sahip olmaları ve başkalarıyla iç içe yaşamak zorunda kalmalarıdır. Dünya nüfusunun bir taraftan gittikçe yoğunlaşması, diğer taraftan egemenlik duygularının törpülenmesi bu sürecin dinamiklerini oluşturmaktadır. Çokkültürlülük, farklı din, dil, ırka sahip farklı kültürdeki yani farklı

etnik/kültürel kökene sahip toplulukların bir arada yaşama projesidir. Etnik ve dini grupların yoğunlaştığı ülkelerdeki kültürel çeşitlilikler, çokkültürlülük olarak adlandırılmaktadır.

Çokkültürlülükte ilgili önemli bir kavram yerelliktir. Bireyin kimliği, yaşadığı yöredeki diğer insanlar, tarih doğa ve çevre ile etkileşim yoluyla oluştuğu için, çok kültürlülüğün bir erdem olarak kabulü yerel mirasın da toplumsal zenginliğe katılması anlamına geleceği savunulmaktadır. (DPT. 2000). Küreselleşme, dünyanın her yerindeki kültürleri birbirine yaklaştırıp, kültürler arasındaki sınırları kaldırarak, kültürlerdeki homojen yapılanmaların değişmesinde çok etkili olmuştur.

Çokkültürlülük denilince, belirli bir coğrafyada birbirine eşdeğer ve içlerinden hiçbirinin hâkim kültür olmadığı, bütünü tamamlayan bir parça olmaktan ileri gidemediği farklı kültürel ve onların maddede dışlanmış yüzleri olan medeniyetler anlaşılmaktadır. (Erkal, 1994:149). Çokkültürlülük batı dillerinde “çeşitli kültürel özelliklerden oluşan” şeklinde açıklanmaktadır (Vatandaş, 2002: 30).

Her toplumun ortak bir kültürü vardır. Ancak aynı toplum içinde insan toplulukları ortak geçmişleri, yasadıkları bölge, ekonomik uğraş alanları ve sosyo-ekonomik statülerine göre farklı kültürler geliştirmektedirler (Cırık, 2008). Farklı kültürlerin bir araya gelerek oluşturduğu bu yapı, eğitim alanında çokkültürlülük perspektifi içinde incelenmektedir. Çokkültürlülük kavramı farklı bakış açılarına göre tanımlanmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda çokkültürlülük ırk ve etnik köken gibi değişkenler ile açıklanmaya çalışılsa da son yıllarda yapılan çalışmalarda çok kültürlülük, ırk, etnik köken, sınıf, cinsel yönelimler, din ve yas gibi değişkenleri de içine almaktadır (Başbay ve Bektaş, 2009).

Dolayısıyla, toplum yapısı içinde her ilişki özünde çokkültürlü bir ilişkidir. Çokkültürlülük de kültürel farklılıklara duyarlı olmayı gerekli kılmaktadır. Son yıllarda öğrencilerin kültüre duyarlı bir anlayış için bireysel farklılıklara sebep olan kültürel

farklılıkların öğrencilere kazandırılmasının önemi vurgulanmaktadır. Fakat bu konu ile ilgili ülkemizde öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalara çok rastlanılmamıştır.

Küresel Vatandaş ve Geleceğin Vatandaşının Sahip Olması Gereken Nitelikler

Dünyada yaşanan hızlı değişim süreci ile birlikte bir ülkenin vatandaşı olmaktan dünya vatandaşı olmaya doğru bir farklılaşma gözlenmektedir. Küresel vatandaş, dünyanın sorumluluğunu üstlenme konusunda bilgi, beceri, değer ve tutumlara sahip olmalıdır. Küresel vatandaş öncelikle küresel bir dünyada yaşadığının bilincinde olmalıdır. Problemlere çözüm üretme, araştırma ve tartışma gibi bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmalıdır. Geleceğin vatandaşının taşınması gereken niteliklerde küresel vatandaşın özelliklerine benzer. Geleceğin vatandaşı sürdürülebilir bir dünya için mücadele eden ve çözüm üretmeye yatkın olan kişidir. Oxfam'a (2007, 10) göre küresel vatandaş bilgi, beceri ve tutum olarak tablo 2.3.1.'deki konularda belli bir donanıma sahip olmalıdır.

Tablo 1

Sorumlu Küresel Vatandaşlık İçin Gerekli Olan Bilgi, Beceri ve Değerler

Bilgi ve anlayış	Sosyal adalet ve eşitlik Farklılık Küreselleşme ve bağımlılık Sürdürülebilir bir gelecek Barış ve mücadele
Beceriler	Eleştirel düşünme, Etkili tartışma, Adaletsizlik ve eşitsizlikle mücadele etme İnsanlara ve eşyaya saygı duyma İşbirliği ve çatışmaların çözümü
Değer ve tutumlar	Kimlik ve özsaygı Empati Sosyal adalet ve eşitlik için sorumluluk Farklılığa değer verme ve saygı duyma Çevreyle ilgilenme ve sürdürülebilir gelişim için sorumluluk alma İnsanların, farklılık oluşturabileceklerine inanmak

Küresel vatandaş öncelikle adalet, eşitlik ve farklılıklara saygı duymayı öğrenmelidir.

Edindiği bilgiler doğrultusunda eleştirel düşünme, tartışma ve insana ve eşyaya saygı duyma

konusunda belli becerileri kazanmış olmalın ve işbirliğine hazır olmalıdır. Ayrıca empati, kimlik ve öz saygı, sosyal adalet ve eşitlik gibi değer ve tutumları benimsemiş olmalıdır. Küresel vatandaş, hem eleştirel düşünebilen, iletişime açık bireyleri hem de insanlığın gelecekte yaşanma olasılığı yüksek problemleri tersine çevirebilecek bir vatandaş olmalıdır. Soran ve sorgulayan bir bilinç yanında aktif ve katılımcı olmayı gerektirir. Oxfam tarafından aşağıda küresel vatandaşın nasıl olması gerektiği hakkında genel bir çerçeve çizilmiştir. Ülkemizde geleceğin vatandaşları olacak olan gençlerin küresel vatandaşlık hakkındaki düşünceleri önemlidir. Bu nedenle bu çalışma ülkemizde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Yaşar, Sözer, Gültekin, Kaya, Belet (2002) tarafından yapılmış olan “Öğretmen Adaylarının Eğitimde Küreselleşmeye Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi”ne ilişkin araştırmada “Öğretmen Adaylarının Küreselleşmeye İlişkin Görüşleri” ve “Öğretmen Adaylarının Eğitimde Küreselleşmeye İlişkin Görüşleri” iki farklı anketle belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada da öğretmenlerin küreselleşmeye ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler ankette en çok “Dünyadaki hızlı değişimler, iletişim, bilim ve teknolojideki gelişmeler küreselleşmeyi kaçınılmaz kılmaktadır” maddesine katılmışlardır. Araştırmada öğretmen adaylarının eğitimde küreselleşmeye yönelik görüşleri de olumlu olarak saptanmıştır. Dolayısıyla Dünya’da yaşanan bu hızlı değişim tüm ülkeleri etkilemektedir. Geleceğin vatandaşları olacak olan gençler tüm alanlarda donanımlı olarak yetiştirilmek durumundadır. Nitelikli vatandaş yetiştirmede okulun yanında aile, çevre, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi değişkenlerinde araştırılması önemlidir. Ayrıca araştırmada eğitimde küreselleşmeye ilişkin tüm maddelerde kız öğrencilerin (öğretmen adaylarının) erkek öğrencilere (öğretmen adaylarına) göre daha olumlu görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Özkan (2006), “İlköğretim Öğretmenlerinin Küresel Eğitime Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında; öğretmenler küresel eğitimin programda yer alması durumunda en çok katıldıkları madde “Dünya sorunlarına duyarlı bireyler yetiştirmeye katkı sağlar” maddesidir. Daha sonra öğretmenlerin en çok katıldıkları maddeler sırasıyla “Bireylerin hem kendilerinin hem de kendi ülkelerinin dünyadaki yerini anlamalarına katkı sağlar”, “Dünya sorunlarına çözüm üretebilen, yeni stratejiler geliştirebilen bireyler yetiştirmeye katkı sağlar”, “Uluslararası barışın sağlanmasına katkı sağlar”, “Demokrasiyi benimseyen bireyler yetişmesine katkı sağlar” maddeleridir. Araştırma bulguları öğretmenlerin küresel eğitimin ana hedefleri olan bu maddelere olumlu tutum sergilediklerini ortaya koymuştur.

Argüden (2007), “Dünya Vatandaşlığı ve Farklılıkların Yönetimi” adlı, makalesinde; küresel dünyada başarının yolunun, farklılıkların iyi yönetilmesinden geçtiğinden ve Türkiye’nin Avrupa’nın zenginleşmesine yalnızca yeni çeşitlilik, çok seslilik boyutlarıyla değil, farklılıkların bir arada yönetilmesi konusundaki yüzyıllar sürmüş engin deneyimiyle de katkı sağlamasının gerektiğinden söz etmektedir.

Tuncel ve Uğur (2009), “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin “Küresel Vatandaşlık” Kavramına Yükledikleri Anlamlar Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışmalarında, ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin “küresel vatandaşlık” kavramına yükledikleri anlamları tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma 2008/2009 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ve Ümraniye ilçelerindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören 8. sınıf öğrencileri arasından tesadüfî örnekleme metodu ile seçilen 500 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada Survey araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin küresel vatandaşlık ile ilgili ön bilgileri saptanmış ve çoğunun küresel vatandaşlık boyutları ile ilgili olarak farklı düzeylerde de olsa belirli bir bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Ancak öğrencilerin bu bilgileri elde etme yollarının ders kitapları, televizyon, öğretmen, aile gibi çok çeşitli

yollardan olduğu göz önüne alınırsa sistemli bir eğitimin söz konusu olmadığı sonucuna varılmıştır.

Diğer bir çalışma Durdu'nun (2009) “Türkiye’de Küreselleşmenin Siyasal- Kültürel Etkileri: Çokkültürcülük-Ulusal Kültür (Ege-Muğla Üniversitesi Örneği)” isimli çalışmasıdır. Çalışmada Ege ve Muğla üniversiteleri Fen-Edebiyat fakültelerinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 634 öğrenciye anket uygulanmıştır. Çalışmada “... Türkiye’de küreselleşme sürecinin siyasal kültür üzerindeki etkilerini çokkültürcülük, ulusal kültür ve katılımcı siyasal kültür açısından anlamak ve açıklamak hedeflenmiştir” (s.179). Çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlardan biri, küreselleşmenin hem çokkültürcü, hem de ulusal eğilimleri arttırmasıdır.

Yüksek lisans tezlerinden çokkültürlülükle ilgili doğrudan görüş almaya yönelik olan çalışma sayısı çok azdır. Toprak (2008)’ın “Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması” isimli yüksek lisans tezi, öğretmenlerin çokkültürlülükle ilgili görüşlerini ele alan bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu çalışmada Tokat ilindeki ilköğretim ve liselerde görev yapan 415 öğretmenin çokkültürlülüğe ilişkin tutumları incelenmiştir. Bu amaçla çalışmada Jojeph G. Ponterotto ve arkadaşlarının (1998) geliştirdikleri “Öğretmenlerin Çokkültürlü Tutum Ölçeği”nin Türkçeye uyarlandığı belirtilmiştir. Araştırma sonucunda “Çokkültürlü Tutum Ölçeğinin Türk kültürü içinde de geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu, Türk öğretmenlerin çokkültürlü eğitim konusunda olumlu tutum taşıdıkları” (s.82), sonucuna ulaşılmıştır.

Küçük’ün (2009) yüksek lisans tezinde ise doğrudan çokkültürlülük ele alınmamış, ilköğretim öğrencilerinin kültür ve kültürle ilgili kavramlara ilişkin görüşleri alınırken bu kavramlardan biri de çokkültürlülük olmuştur. Söz konusu kavramlar: “kültür, kültürleme, kültürleşme, kültürlenme, kültürel değişim, kültürel gecikme, kültürel şok, kültür emperyalizmi, kültür asimilasyonu, kültür yozlaşması, kültür çatışması ve çokkültürlülük”

(s.28), olarak belirtilmiştir. Çalışma sonucunda çokkültürlülük kavramıyla ilgili olarak: “26 öğrencinin tamamına yakınının (23 öğrenci) bu kavramı kavradığı tespit edilmiştir”(s.71).

Çokkültürlülükle ilgili diğer kuramsal yüksek lisans tezi Özhan (2006)’ın “globalleşen dünyadaki toplumsal hareketlerin, kürenin her tarafındaki kültürleri birbirine karıştırarak yarattığı *çokkültürlülüğü...*” (s.7), ele aldığı çalışmasıdır. Bu amaçla çalışmada öncelikle kültür kavramı, bu kavramın çeşitli tanımları üzerinde durulmuştur. İkinci olarak çokkültürlülük ve çokkültürlülüğün ortaya çıkış süreci, tanımı, özellikleri, kavramların birbirinden farkları; bu kavramların önemi ve çokkültürlülüğe olanak sağlamayan kültürel durumlar ele alınmıştır. Çalışmada üçüncü olarak çokkültürlülüğün Dünya’da ve Türkiye’de algılanışı konu edinilmiştir. Ve son bölümde de çokkültürlülüğün bazı kavramlarla ilişkisi ve çokkültürlü yurttaşlık tartışılmıştır. Sonuç olarak çokkültürlülüğün sadece günümüz dünyasına ait bir durum olmadığı belirtilerek çokkültürlülüğe yönelik farklı bakış açılarının üzerinde durulmuştur.

Yakışır’ın (2009) tezinde çokkültürlülük, modern bir olgu olarak anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmada “kültür ve kimlik, çokkültürlülük ve kültür ilişkisi, modernite ve çokkültürlülük, ulus devlet ve çokkültürlülük ile çokkültürlülük eleştirileri” (s. i), anlatıldıktan sonra batılı ülkelerde ve Türk tarihindeki çokkültürlülük anlatılmış, son bölümde Dünya’da ve Türkiye’de çokkültürlülükten kaynaklanan sorunlara değinilmiştir.

Kan (2009a), “Değişen Değerler ve Küresel Vatandaşlık Eğitimi” adlı çalışmasında, ticaret, ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, farklı kültürden, din, dil ve ırktan insanlarla geçmişe göre daha fazla karşılaşma olasılığını gündeme getirmiştir. Hem küreselleşme gerçeği hem de yaşanan ve yaşanması ihtimali olan küresel sorunlara çözüm üretmek gerekmektedir. Bu çözümü üretmeye yardımcı olacak sistemlerden birisi de eğitimidir. Eğitim sistemi, yetiştirmek istediği yeni vatandaş modelini biraz daha genişletmeli ve zenginleştirmelidir. Barış içerisinde ve sürdürülebilir bir dünya için yeni vatandaş modelini

tanımlamak bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada literatür taraması kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, dünyada yaşanan hızlı değişim süreci ile birlikte bir ülkenin vatandaşı olmaktan dünya vatandaşı olmaya doğru bir farklılaşma gözlenmektedir. Eğitim sistemi de bu kapsamda kendisini yenilemeli ve bu sürece katkı sağlamalıdır. Küresel vatandaş, dünyanın sorumluluğunu üstlenme konusunda bilgi, beceri ve değer ve tutumlara sahip olmalıdır gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Kan (2009b), “Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık” başlıklı çalışmasında amaç, sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık eğitimine neden yer verilmelidir? sorusuna cevap aramaktır. Araştırmada literatür taraması kullanılmıştır. Sonuç olarak, sosyal bilgiler dersinde, küresel vatandaşlık eğitimine daha fazla önem verilmelidir. Çünkü dünya, iletişim ve ulaşım olanaklarına bağlı olarak daha fazla küçülmüştür. Bunun sonucu olarak, farklılıklarla daha fazla karşı karşıya gelinmektedir. Farklılıkların bir arada yaşaması için barışçıl ve evrensel değerlerin benimsenmesine geçmişe göre daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel vatandaş bilincini geliştirmede, eğitim sistemi içinde okul ve öğretmenlerden başlayarak her alanda (aile, çevre vb.) daha fazla yenilenmeye ihtiyaç vardır. Bu amaçla, sosyo-ekonomik çevreyi dikkate alarak ailede anne ve babanın, tüm okullarda görevli öğretmen ve öğrencilerin küresel vatandaşlık eğitimine daha fazla ağırlık verilmelidir.

Çoban, Karahan ve Doğan (2010) tarafından hazırlanan çalışmada, tezsiz yüksek lisans öğrenimi gören 261 öğretmen adayının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarını ortaya koymaya ve cinsiyet, yaşadıkları bölge ve yerleşim türü gibi değişkenlere göre kültürel farklılıklara yönelik algıları arasında fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla çalışmada Aksoy ve Aksoy (2007) tarafından hazırlanan likert tipi “İnsan Farklılıklarına İlişkin Görüşler Anketi” kullanıldığı açıklanarak; ankette “siyasi ve dini görüş, cinsiyet rolleri, cinsel yönelimler, ekonomik durum ve engellilik olmak üzere 6 boyut bulunduğu” (Çoban, Karahan ve Doğan, 2010, s.127), belirtilmiş ve uygulanmıştır. Çalışma neticesinde

“öğretmen adaylarının genel olarak kültürel farklılıklara duyarlı oldukları” (s.130), sonucuna ve “yalnızca ‘siyasi görüş’ boyutunda kadınlar lehine olumlu bakış açısı olduğu belirlenirken, ‘cinsel yönelimlere’ göre büyük şehirde yetişenlerin ilçede yetişen bireylere göre daha hoşgörülü oldukları” (s.130, 131), sonuçlarına ulaşılmıştır.

Cırık'ın (2008) “Çokkültürlü Eğitim ve Yansımaları” isimli çalışmasında doğrudan çokkültürlü eğitime yönelik kuramsal bilgiler yer almaktadır. Çalışmada “çokkültürlü eğitim, çokkültürlü eğitimin tarihsel gelişimi, çokkültürlü eğitimin amaç ve ilkeleri, çokkültürlü eğitimi temele alan öğrenme ortamlarının tasarlanması, çokkültürlü eğitimle ilgili eleştiriler, Türkiye ve çokkültürlü eğitim,” (s.28, 31, 33, 34, 35), ele alınan konu başlıklarıdır. Çalışma sonuçlarından biri olarak, gelecekte uluslar arası arenada söz sahibi olabilecek bireylerin yetiştirilmesi amacıyla Türkiye’de çokkültürlü eğitimin öğretim kademelerine uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Çelik'in (2008) makalesinde ilk olarak çokkültürlülük ve çokkültürcülükle ilgili bölümde kültürden, çokkültürlülüğün kısa tarihinden, çokkültürlülüğün ve çokkültürcülüğün bahsedilmiştir. İkinci olarak çokkültürlülüğün Türkiye’deki görünümüne değinilmiş, bu bölümde çokkültürlülüğün Türkiye’deki kısa geçmişi açıklanmıştır. Sonuç bölümünde çokkültürcülüğün kültürleri parçalama işlevi olduğu, son yıllarda bu kavram yerine kültürlerarasılık kavramının kullanıldığı belirtilmiştir.

Doğanay ve Sarı'nın (2009) “Lise Öğrencilerinin Vatandaşlık Algılarına Etki Eden Faktörlerin Analizi” isimli araştırması tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Adana ili merkez ilçelerindeki alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden üç lise ile bir meslek lisesine devam eden 11 ve 12. sınıf öğrencileri katılmıştır. Bu bağlamda araştırmaya 105 kız, 133’ü erkek olmak üzere toplam 238 öğrenci katılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%89.7) geleneksel vatandaşlık algısına sahip olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin geleneksel vatandaşlık algısına, erkek öğrencilerin ise sosyal-

aktif vatandaşlık algısına ilişkin ortalamaları daha yüksektir. Ailesi orta-üst gelir grubunda olan öğrenciler daha çok sosyal-aktif vatandaşlık algısına sahiptir. Öğrencilerin hem geleneksel hem de sosyal-aktif vatandaşlık algıları arasında annelerinin eğitim düzeyine göre anlamlı farklar bulunurken, babanın eğitim düzeyi yalnızca sosyal-aktif vatandaşlık algılarında anlamlı bir fark yaratmıştır. Öğrencilerin vatandaşlık algıları arasında kendini tanımlama biçimi ve etnik kökene göre her iki boyutta anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Ülkeyi/dünyayı ilgilendiren konularda bilgi sahibi olmaya çalışırken kullanılan bilgi kaynaklarından olan öğretmenler, anne baba, akrabalar, okulda okutulan dersler ve sosyal etkinliklerin geleneksel vatandaşlık algısıyla; kitaplar, gazeteler, internet, sivil toplum örgütleri ve panel, açık oturum, sempozyum gibi etkinliklerin ise sosyal-aktif vatandaşlık anlayışı ile anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur. Araştırmada ayrıca, ortaöğretim öğrencilerinin aileye ve dine bağlılık düzeyleri ile geleneksel vatandaşlık algısı arasında pozitif yönlü; ailenin siyasete ilgisi ve arkadaşlarıyla siyasi tartışmalara katılma sıklığıyla sosyal-aktif vatandaşlık algısı arasında pozitif yönlü; dine bağlılık ile sosyal-aktif vatandaşlık algısı arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Doğanay'ın araştırmasında, lise öğrencilerinin vatandaşlık algıları ve buna etki eden faktörlerin analizi amaçlanmıştır. Yapılan bu araştırma ile Doğanay'ın çalışması öğrencilerin vatandaşlık algılarına etki eden farklı faktörleri analiz etmektedir. Her iki araştırma birbirini destekler nitelikte olup öğrenci görüşlerine yer vermiştir.

Başbay ve Bektaş'ın (2009) "Çokkültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı ve Öğretmen Yeterlilikleri" isimli literatür taramasına dayalı çalışmada ilk olarak kültür kavramı tartışılmış, ardından çokkültürlülüğe geçiş yapılarak çokkültürlülüğün kısa tarihine değinilmiş ve çokkültürlülük kavramı tartışılmıştır. Kültür ve çokkültürlülük kavramlarının ardından çokkültürlü eğitim açıklanmaya çalışılmıştır. Sonrasında öğretmenlerin kültüre duyarlılık yeterliliklerinin neler olduğu, bu yeterliliklerin neleri içerdiği ve öğretmen

davranışlarını nasıl biçimlendirdiğini ortaya konulması; beraberinde sınıf ortamında çokkültürlülüğü geliştirmek için kullanılacak çeşitli stratejilerin tanıtılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, “öğretmenlerin kültüre duyarlılık yeterlilikleri” (s.37), “çokkültürlü sınıf ortamı” (s. 40), içerikte yer alan başlıkları oluşturmuştur. Çalışma sonucunda çokkültürlülüğe ilişkin zıt bakış açılarının olduğu, Türkiye’nin dünya ölçeğinde çokkültürlülüğe daha az yer verdiği ve çokkültürlü eğitime ve öğretmen yeterliliğine önem verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Açıkalin’ın (2010) hazırladığı “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar: Çokkültürlü ve Küresel Eğitim” çalışması kuramsal bilgiler içermektedir. Çalışmanın içeriğinde çokkültürlü eğitim ve küresel eğitim yurt dışından örneklerle anlatılmış ardından çokkültürlü ve küresel eğitim karşılaştırılarak ortak yönleri üzerinde durulmuş, çokkültürlü ve küresel eğitimin dünyadaki ve Türkiye’deki etkileri açıklanmıştır. Sonuç olarak dünyayı ve başka insanları anlamada faydalı olabilecek olan hem çokkültürlü eğitimin hem de küresel eğitimin önüne geçilmez bir şekilde hızla yaygınlaştığı, diğer ülkelerdeki öğrencilerin bu yönlerde eğitildiği; ancak Türkiye’de bu eğitim yaklaşımlarına gereken önemin verilmediği belirtilmiştir.

Kaya ve Kaya (2012), “Teknoloji Çağında Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Algıları” adlı çalışmalarında, Clarisse Olivieri Lima tarafından geliştirilen (2006) Teknoloji Çağında Küresel Vatandaşlık Ölçeğini, Türkçeye uyarlanarak Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Bu çalışma ile farklı bölümlerde eğitim gören öğretmen adaylarının Teknoloji Çağındaki Küresel Vatandaşlık Algıları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 18 programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, yabancı dil bilen öğretmen adaylarının yabancı dil bilmeyen öğretmen adaylarına göre interneti haftada bir kereden fazla ve her gün kullanan öğretmen adaylarının hiç kullanmayanlara göre küresel vatandaşlık algıları yüksek bulunmuştur.

Genç, Şahin, Tutkun ve Demir'in (2012) "AB Vatandaşlık Yeterlilikleri Bağlamında Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Yeterlilikleri" adlı çalışmasına göre günümüz vatandaşlık anlayışı sadece ülke politikası üzerine kurulu olup oy atmak, gönüllü olmak ve yönetimin kamusal hizmetine inanarak topluma katılmaktan ibaret değildir. Modern vatandaşlık anlayışında genel olarak "*bireysel olarak katılımcı ve etkileyici olma*" üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda yeni vatandaşlık anlayışının toplumun, demokrasinin ve katılımın yeniden yorumlanması ile şekillenmesi gerekmektedir. Vatandaşlık yeterlikleri çeşitli eğitim türleriyle (örgün, örgün olmayan ve informal) kazanılan ve aktif vatandaş olabilmek için gerekli olan bireysel öğrenme ürünlerinden biridir. Avrupa Birliği demokrasi ile ilgili hedeflere ulaşma konusunda eğitime ayrı bir önem vermekte, bu bağlamda AB bünyesinde bulunan ülkeler vatandaşlık yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik desteklenmektedir. Öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlik düzeylerinin belirlenmeye çalışıldığı tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada Avrupa Birliği tarafından geliştirilen vatandaşlık yeterlikleri temel alınmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde erkek öğrencilerin "kadının siyasi hayattaki konumu" hakkındaki maddelerde kız öğrencilere göre daha düşük ve anlamlı derecede farklı ortalamaya sahip olmaları, üstelik bu durumun gerek 1. gerekse 4. Sınıf öğrencileri arasında olmasıdır. Bir başka ifadeyle, erkek öğretmen adaylarının kadınların siyasi hayata katılımı hususundaki yeterlikleri kız öğrencilerine göre daha düşük düzeydedir ve eğitim fakültesinde aldıkları eğitim sürecinde kadınların siyasal hayata katılımı hususundaki yeterlik düzeylerini geliştirememektedirler.

Genç ve Tutkun'un (2013) "öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık eğitimi hakkında görüşlerinin değerlendirilmesi" isimli araştırmasında da öğretmen adayları küresel vatandaşlık becerileri bağlamında öğretmen yetiştirme programlarında;

- bazı derslerin sınırlı olduğunu

- alan derslerinin daha çok faydalı olduğunu
- öğretim elemanlarının yaklaşımın etkili (olumlu ya da olumsuz) olduğunu
- uygulamalı derslerin etkili olduğunu
- bazı derslerin ders saatlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca Genç 'in (2003) “Küreselleşmenin Eğitime Etkileri” ve “ Küreselleşmenin Aile Kurumuna Etkisi” isimli çalışmaları literatürde yer almaktadır.

Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın'a (2014) göre; “Türk Eğitim Sisteminin Çokkültürlülük Bağlamında Analizi ve Öneriler” isimli çalışmasında Türkiye’de çokkültürlü eğitim ve çokkültürlülük kavramlarının içeriği ve anlamı yaygın olarak bilinmemekte, dolayısıyla bu konuda bir bilgi eksikliği ve hizmet içi/ hizmet öncesi eğitim ihtiyacı dile getirilmemektedir. Çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim alanlarında öğretmenlerin ve toplumun doğru şekilde bilinçlendirilmesi, okullarda kültürel çeşitliliğin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yeni metodolojiler, müfredat, ve modellerin uygulanması, demokratik yurttaşlık ve insan haklarıyla ilgili derslerin Türk eğitim sisteminde zorunlu olması gerekmektedir. Türkiye’de çokkültürlü ve çok dilli eğitim bir yandan kendilerinden farklı geçmişleri olan öğrencilere hoşgörü gösterilmesini desteklerken öte yandan her öğrencinin kültürel mirasının korunmasına odaklanmalıdır. Çokkültürlü eğitime uygun bir zeminin hazırlanarak sağlıklı bir işleyiş planının oluşturulması, yöneticilerin istikrarlı bir şekilde bu süreci yönetecek mekanizmaları kurmaları son derece önemlidir.

İçduygu'nun (1995) “‘Çokkültürlülük’: ‘Türkiye Vatandaşlığı’ Kavramı için Toplumsal Zemin” makalesindeki amacı şudur: “...Güneydoğu Anadolu sorununun etnik boyutu üzerine bir çözüm önerisini, çokkültürlülük kavramı ile başlayıp Türkiye vatandaşlığı kavramı ile sürececek bir çizgiye oturarak irdelemeye çalışacağım” (s.117). Yazar ilk olarak “etniklik, ulus ve devlet” üzerinde durmuş, Güneydoğu Anadolu’daki sorunlardan birinin Türkiye’nin ulus-devlet yapısına bağlı olarak etnik ilişkilerle ilgili olabileceğini belirtmiştir.

Daha sonra toplumdaki etnik gruplar arasındaki ilişkilere “çokkültürlülük, özümseme, ayrılaşma ve etnik-kıyım” kavramları çerçevesinde olumlu ve olumsuz uygulamalar olarak yaklaşmıştır. Sonra da dünyadaki ülkelerden çokkültürlülüğe dair örnekler sunmuştur. Sonuç olarak da vatandaşlığın genel anlamda kimlik olduğu ve farklı kökenlere sahip insanların aidiyetlerini koruyarak ulus-devletin birer üyesi yani vatandaşı olabileceği belirtilmiş; bunda çokkültürlülüğü benimseyen ulus-devletin farklı kökenlere sahip bireyler için oluşturacağı bir üst-kimlik sayesinde, yani anayasal vatandaşlık sayesinde meydana gelebileceği ifade edilmiştir.

Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Kobus (1992) küresel eğitimi çokkültürlü eğitimle ilişkilendirmiştir. Kobus’a göre küresel eğitim faaliyet sahası olarak çokkültürlü eğitimden daha geniş olmakla birlikte, aynı zamanda özünde, kültürel çeşitliliğe yönlendirmesi, karşıt kültürlerin anlaşılması ve saygı duyulmasının geliştirilmesi zorunluluğuna da sahiptir (Akt:Le Roux, 2001, 71).

Kymlicka (1995), “Çokkültürlü Yurttaşlık” adlı kitabında, modern toplumların gün geçtikçe çokkültürlü bir yapıya doğru gittiğinden söz etmektedir. Bunun sonucunda çokkültürlü toplumlarda kültürel azınlıklar ve göçmenlerle ilgili sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yazar çalışmasında, devletlerin çokkültürlü bir siyaset uygulamasının önemi vurgulamıştır. Kymlicka’nın, küresel vatandaşlık kavramının gelişiminde önem arz eden çokkültürlülük, azınlık hakları ve vatandaşlık kavramları alanında yayınlanan birçok çalışması vardır.

McLuhan ve Powers (2001), 1960’lı yıllarda McLuhan tarafından oluşturulan Global Köy kavramı, kitle iletişim araçlarının kullanımının hızla yayılacağını ve bunun sonucunda, dünyanın küresel bir köye dönüşeceğini açıklamak için üretilmiştir. McLuhan’ın Global Köy kavramını, küreselleşme ve küresel vatandaşlık adına önemli bir çalışma ve aşama olarak değerlendirmek mümkündür.

Vatandaş (2002), araştırmasında Kanada’da göçmenlerin sahip oldukları kimlikleri ile göç ettikleri ülkelerdeki kimlikler arasındaki ilişkilerin nitelikleri ve sorunları ele alınmıştır. Bu amaçla çokkültürlülük politikası uygulanan Kanada’dan seçilen “Türk, İtalyan, Polonyalı, Kanadalı, Japon, Çinli, Kızılderili, Yahudi, Orta/Güney Amerikalı” (s.62), olarak dokuz etnik ve ulusal topluma mensup 1032 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan sonuçlardan biri şudur: “... bireylerin kendi köken kültürlerinden ve kimliklerinden kopmalarında ve kopmamalarında *cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, medeni durumu* ... gibi değişkenlerin etkili olduğu, bu değişkenlerdeki bazı niteliklerin kültürel değişimi oluşturup arttırdığı, bazı durumların ise değişime direnç sağladığını tespit etmiş bulunuyor” .

Marshall (2005), “ Ortaokullarda Global Vatandaşlık” adlı eserinde, ortaokullarda uygulanması gereken global vatandaşlığın ilkelerinden, boyutlarından ve uygulama yöntemlerinin neler olduğundan söz edilmektedir. Ayrıca yazarın küresel vatandaşlık eğitimi alanında da birçok çalışması vardır. Bunlar; ”, (2006) “Cinsiyet Gündemi: Küresel ve Ulusal Vatandaşlık Eğitimi Sınırları ve Olanakları”, (2006) “Küresel Eğitim Terminoloji Tartışması, (2007) “Cinsiyet, EFA ve Küresel Vatandaşlık Eğitimi”, (2011) “Küresel Yurttaşlık için Eğitim” olarak sıralanabilir.

Zygmunt ve Staley (2006), “Küresel Vatandaşlık Eğitimi” adlı çalışmasında, dünyada ekonomik şartlardan, kültürel şartlardan kaynaklanan birçok sorun olduğu ve bu sorunlara uyum sağlayabilecek ve bu sorunlara çözüm üretebilecek çocukların yetiştirilmesinde küresel vatandaşlık eğitiminin çok önemli olduğu dile getirilmektedir.

Oxfam; yoksulluk ve adaletsizlikten arınmış bir gelecek inşa etmek için değişim için küresel hareketin bir parçası olarak, 90’dan fazla ülkede birbirine bağlı 17 kuruluştan oluşan uluslararası bir konfederasyondur (Oxfam, 2007). Oxfam, küresel vatandaşlığın ne olduğu, neden küresel vatandaşlığı teşvik etmeli, küresel vatandaşlık ana unsurları, küresel

vatandaşlığı desteklemek için fikirler ve aktiviteler ve niçin, ne ve nasıl küresel vatandaşlık gibi konularda çok önemli çalışmalar yapmaktadır.

Günümüzün küreselleşen ve etkileşimli dünyasında, birlikte barış içinde yaşamak ahlâki, sosyal ve politik bir zorunluluk hâline gelmiştir. Bu yeni dünya düzeninde, bireyleri dünyadaki olayların yalnızca pasif bir gözlemcisi olarak değil; giderek daha da farklılaşan ve karmaşık hâle gelen toplumda birlikte yaşayabilen ve hızlı değişen bilgiyi yakalayabilen, aktif birer dünya vatandaşı olarak yetiştirmek önem kazanmaktadır. Eğitim, tüm dünyanın paylaştığı bu görevde büyük bir rol oynamaktadır (Lim, 2008; Stavenhagen, 2008). Benzer şekilde, eğitim küresel anlayışı geliştiren ve bireyleri küresel vatandaş kültürüne aktif bir katılımcı olarak hazırlayan önemli bir unsur olarak görülmektedir (Evans, Ingram, Macdonald, & Weber, 2009). Bununla birlikte, dünyadaki etnik, kültür, ırk, dil ve din çeşitliliğinden dolayı, 21. yüzyılda bireyleri etkili birer vatandaş olmaya hazırlayan vatandaşlık eğitiminde uygulanan yöntemlerde değişiklik yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu yüzyıldaki vatandaşlar kendi kültürel topluluklarında ve kültürel sınırlarının dışında aktif olmak için gereken bilgi, tutum ve becerilere gereksinim duymaktadırlar. Vatandaşlar ayrıca, etik ve adil bir toplum olan ulusal vatandaşlık kültürünün yapılanmasına katılmaya gönüllü olmalıdırlar ve katılabilmelidirler (Banks, 2001; Banks, 2003).

Vatandaşlık eğitimi, bireylerin kendi kültürel toplumları ile ilgili düşünen ve aydın kimlikler geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. Ayrıca, bireylerin dünya toplumundaki rollerine ilişkin derin bir anlayış ve çağdaş küresel kimlikler geliştirmelerine de yardımcı olmalıdır (Diaz, Massialas, & Xanthopoulos, 1999).

Yapılan Araştırmalar Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Buraya kadar ele alınan çalışmalara genel olarak bakıldığında, bazı çalışmalar Türkiye'nin çokkültürlülüğe ve çokkültürlü eğitime önem vermesi gerektiğinin üzerinde

durmuşlardır. Bununla birlikte örnekleri verilen ilgili araştırmalara bakıldığında hem tezlerden, hem de süreli yayınlardan çoğunlunun kuramsal, literatür çalışmasına dayalı olduğu görülmektedir. Öncelikle yayınlanmış tezlerden alınan örneklerin, doktora tezleri ve yüksek lisans tezleri dâhil olmak üzere çoğunluğun kuramsal bilgiler içerdiği, sadece birkaç tanesinin görüş almaya yönelik olduğu görülmektedir. Görüş almaya yönelik gerçekleştirilen çalışmadan Vatandaş'ın (2002) çalışması, Türkiye'de değil; Kanada'da farklı gruplardan insanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Yine görüş almaya yönelik bir çalışma olan Küçük'ün (2009) çalışması, hem ilköğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir, hem de çokkültürlülük doğrudan değil çok sayıdaki kavramdan biri olarak ele alınmıştır. Son olarak Durdu'nun (2009) doktora çalışması görüş almaya yöneliktir. Ancak bu eser çalışma grubu ve araştırma soruları bakımından farklılık göstermektedir. Bu çerçevede, Türkiye'de ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitime yönelik tezlere, yazarın ulaşabildiği tezler arasında rastlanılmamıştır. Yukarıda ele alınan makalelerin de çoğunluğunu kuramsal çalışmalar oluşturmaktadır. Bakıldığında çok az çalışmanın görüş almaya yönelik olduğu görülmektedir.

Yurt dışında yapılan araştırmalara bakıldığında küreselleşmenin toplumların yapısını ekonomik, siyasi, kültürel, eğitim gibi birçok alanda etkilediği görülmektedir. Küreselleşmenin etkisi ile birlikte çokkültürlü toplum yapısı ortaya çıkmıştır. Yurt dışındaki araştırmalarda vurgulanan bir diğer konu ise çokkültürlü vatandaşların nitelikli yetiştirilmesi konusudur.

Yapılan bu araştırma ise alt araştırma sorularının farklılığı ve küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülüğe yer vermesi sebebiyle alanındaki ilklerden biri olma özelliği taşıyabilir. Bu çalışmanın Türkiye literatürüne, program geliştiricilere, akademisyenlere, bu

konuda çalışmayı düşünenlere yol göstereceği ve bu alandaki ilk adımlardan biri olacağı öngörülmektedir.

Bölüm III

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışma betimsel nitelikte olup tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma türüdür. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2006).

Araştırma nicel olarak tasarlandığından, daha geniş bir örneklem üzerinde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, insanların yaşam koşullarını, inançlarını, davranışlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan araştırma materyalidir (Thomas 1998; akt. Büyüköztürk 2005: 133).

Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Evren (population), araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Örneklem (sample) ise, belli bir evrenden belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir (Karasar, 2010: 109-110).

Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılında Çanakkale merkez ve ilçelerinde ortaöğretimde öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 2012-2013 eğitim öğretim yılında random yöntemiyle seçilmiş Çanakkale merkez ve ilçelerinden (Ayvacık, Bayramiç, Biga, Çan) ortaöğretim son sınıfta öğrenimini sürdüren 340'ı kız 278'i erkek olmak üzere toplam 618 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme alınan okullar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Örnekleme Yer Alan Okullar

Okullar	Bulunduğu İlçe
Fen Lisesi	Çanakkale Merkez
Çanakkale Anadolu Lisesi	Çanakkale Merkez
Endüstri Meslek Lisesi	Çanakkale Merkez
Anadolu Öğretmen Lisesi	Ayvacı
Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Bayramiç
M. Gülşen Çınaroğlu Anadolu Lisesi	Bayramiç
Anadolu Lisesi	Biga
Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Biga
Hamdibey Ticaret Meslek Lisesi	Biga
İbrahim Bodur Anadolu Lisesi	Çan
Ticaret Meslek Lisesi	Çan
Sevim Bodur Sağlık Meslek Lisesi	Çan

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama aracının geliştirilmesi sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması sürecinde *Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi Anketi* kullanılmıştır. Anketi oluşturmak için öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini tespit etmek için Doğanay (2009)’ın anketi geliştirilerek taslak anket formu oluşturulmuş, bu araştırma kapsamında geçerlik ve güvenilirlik çalışması yeniden yapılmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan taslak anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim gördüğü okul türü, öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik durumu, öğrenci annelerinin, babalarının eğitim düzeyi, öğrencilerin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikleri belirlemek amacı ile sorularından oluşan kişisel bilgilere yer verilmiştir. Anketin ikinci kısmında öğrencilere aktif vatandaşlık ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Bu sorular 4 ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde “Aşağıdaki eylemleri hangi sıklıkta yapıyorsunuz” ? başlığı altında bir vatandaşın günlük yaşamda yapması olası davranışları belirlemeye yönelik 9 maddeye yer verilmiştir. İkinci bölümde, öğrencilerin organizasyonlara(örgütlere) üyelik, etkinliklere katılma, maddi yardımda bulunma ve gönüllü çalışma konusundaki durumunu değerlendirmeye yönelik 7 maddeye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini değerlendirmeye yönelik 11 maddeye yer verilmiştir. Maddeler dereceli değerlendirme ölçeğinde 1 çok kötü,10 çok iyi olacak şekilde sıralanmıştır. Dördüncü bölümde iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları değerlendirmek amacıyla 28 maddeye yer verilmiştir.

Anket formunun geliştirilmesinden sonra geçerlik çalışması yapılmıştır. Geçerlik, kullanılan ölçüm aracının ölçülmek istenen özelliğe uygun olması, verilerin ölçülmek istenen özelliğinin niteliğini tam olarak yansıtması ve aynı zamanda verilerin amaca yönelik olarak yararlı olmasıdır (Şencan, 2005, s.723). Anketlerde en sık rastlanan geçerlik yöntemi kapsam geçerliğidir. Kapsam geçerliği, testi oluşturan maddelerin, ölçülmek istenen davranışı (özelliği) ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığının göstergesidir. Kapsam geçerliğini test etmede kullanılan mantıksal yollardan biri uzman görüşüne başvurmaktır (Büyüköztürk, 2011, s.168). Bu araştırmada da anket formunun kapsam geçerliğinin sağlanması için uzman görüşüne başvurulmuştur. Anketin güvenilirlik analizi için Croanbach Alpha değerine bakılmış ve $\alpha = .850$ olarak bulunmuştur. Ölçme aracının güvenilirliğinin

yüksek düzeyde olduğunu belirlenmiştir. Son olarak uzman görüşleri sonrası alınan öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve anket formu uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlandıktan sonra çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli yasal izin (Ek:) Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır. Daha sonra araştırma yapılacak okulların idarecileri ile tek tek görüşülmüş, anketi uygulamak için öğrencilerin uygun olduğu günlere randevu alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde *Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi Anketi* kullanılmıştır.

Anket 2012-2013 öğretim yılı güz dönemi Aralık ve Ocak aylarında araştırma kapsamındaki okullarda öğrenim gören 12.sınıf olan öğrencilerine araştırmacı tarafından elden dağıtılmıştır. Bu süreçte araştırmacı öğrencilerin olası sorularını cevaplayarak anketlerin sağlıklı bir şekilde doldurulmasını sağlamaya çalışmıştır. Anketin uygulanmasında okul yöneticilerinden yardım alınmış, anket hakkında gerekli açıklamalar yapılarak öğrencilere uygulanmıştır. Bu süreçte araştırmacı hem anketlerin nitelikli doldurulmasına hem de olabildiğince fazla sayıda anketin geri dönmesine çaba göstermiştir. Bu çabalar sonucunda 618 anket okullardan geri dönmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın temel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik anket ile toplanan verilerin gerekli istatistiksel çözümleri SPSS 18.0 (Statistical Packet for the Social Sciences) programından yararlanılarak yapılmıştır. Örneklem sayısına ulaşabilmek için 624 öğrenciye anket dağıtılmış, bunlardan geri dönen 618 adet anket değerlendirmeye alınmıştır. Veriler incelendikten sonra gruplar arası farkın test edilmesi için t-Testi ve tek

yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek amacıyla “Tukey” testinden yararlanılmıştır.

Sayısal gelişmelerle ilgili veriler tablolar haline getirilip yorumlanmış, bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = .05$ düzeyinde test edilmiştir. Araştırma verilerinin tüm istatistiksel çözümlenmeleri SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ile yapılmıştır. Aktif vatandaşlık anketinin 1. bölümünde 9 maddeye yer verilmiştir. 5’li likert tipi maddeler tercih edilmiştir. Bu maddelerin puanlaması “Hiç” yanıtına 1, “Çok seyrek” yanıtına 2, “Ara Sıra” yanıtına 3, “Genellikle” yanıtına 4 ve “Her zaman” yanıtına 5 puan şeklindedir.

Anketin ikinci bölümünde, öğrencilerin organizasyonlara(örgütlere) üyelik, etkinliklere katılma, maddi yardımda bulunma ve gönüllü çalışma konusundaki durumunu değerlendirmeye yönelik 7 maddeye yer verilmiştir. “Hiç Biri” yanıtına 1 , “Organizasyonlara üye olma” yanıtına 2, “Etkinliklere Katılma” yanıtına 3, “Parasal Yardımda Bulunma” yanıtına 4, “Gönüllü Çalışma” yanıtına 5 puan verilmiştir. Anketin üçüncü bölümünde ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerini değerlendirmeye yönelik 11 maddeye yer verilmiştir. Maddeler dereceli değerlendirme ölçeğinde 1 çok kötü,10 çok iyi olacak şekilde sıralanmıştır. Anketin dördüncü bölümünde iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları değerlendirmek amacıyla 28 maddeye yer verilmiştir. 5’li likert tipi maddeler tercih edilmiştir.Bu maddelerden “Hiç Önemli Değil” yanıtına 1, “Önemli Değil” yanıtına 2, “Bilmiyorum” yanıtına 3, “Önemli” yanıtına 4 ve “Çok Önemli” yanıtına 5 puan verilmiştir.

Bölüm IV

Bulgular ve Yorum

Araştırmada cinsiyet değişkenine göre elde edilen bulgular aşağıda dört kategoride ortaya konulmuştur.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında

Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasında bir farklılık olup olmadığı Tablo 3' de verilmiştir.

Tablo 3

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SK	t	p
Erkek	278	1.93	0.71	-3.827	0.00
Kız	340	1.72	0.65		Anlamlı

*p<.0,05

Tablo 3'de ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılığa yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılık incelendiğinde, erkek öğrencilerin görüşlerinin ortalamaları, kız öğrencilerin görüşleri ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin farklı derecelerde ve daha yüksek oranlarda olduğu

söylenbilir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çok kültürlülük ile ilgili eylemlerinin cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklılaştığı söylenbilir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlere daha çok katıldıkları söylenbilir. Bu bulguya göre erkek öğrencilerin politika ile ilgili eylemlerde kız öğrencilere göre daha aktif oldukları söylenbilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasında bir farklılık olup olmadığı Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SK	t	p
Erkek	278	3.77	0.91	2.028	0.043
Kız	340	3.92	0.92		Anlamlı

*p<.0,05

Tablo 4'de ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılığa yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar incelendiğinde, kız öğrencilerin görüşleri ortalamalarının, erkek öğrencilerin görüşleri ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili yapılan organizasyonlarda daha çok yer aldıkları söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasında bir farklılık olup olmadığı Tablo 5’ de verilmiştir.

Tablo 5

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik t- Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SK	t	p
Erkek	278	7.02	1.95	3.615	0.000
Kız	340	7.61	2.04		Anlamlı

*p<.0,05

Tablo 5’de ortaöğretim öğrencilerin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri incelendiğinde, kız öğrencilerin bu konu hakkındaki görüşlerinin ortalamasının, erkek öğrencilerin görüşlerinin ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, vatandaşlar arasında ayrımcılığın olmamasını, vatandaşları koruyan yasaların olmasını, yasalara uymayı, seçimlere katılmayı, ülkemizde farklı ırk ve etnik gruplardan insan olmasını, aktif politikaya girmeyi, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmayı daha çok istediklerini söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar arasında bir farklılık olup olmadığı Tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 6

Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SK	t	p	
Erkek	278	3.86	0.60	5.640	0.000	p<.0,05
Kız	340	4.11	0.49			Anlamlı

*p<.0,05

Tablo 6’da ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar arasındaki farklılığa yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar incelendiğinde, kız öğrencilerin görüşlerinin ortalamasının, erkek öğrencilerin görüşleri ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışları daha çok önemsediklerini söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 7

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	.660	3	.220	.459	.711
Gruplariçi	294.547	614	.480		
Toplam	295.207	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 7’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı söylenebilir. $F=0.459$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 8

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	4.152	3	1.384	1.624	.183
Gruplariçi	523.294	614	.852		
Toplam	527.446	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 8’da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı söylenebilir. $F=1.624$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 9

Ortaöğretim Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	182.690	3	60.894	15.918	.000
Gruplarıçi	2348.904	614	3.826		
Toplam	2531.594	617			Anlamlı

* $p<.05$

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 9’da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. $F=15,918$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Fen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin belirttikleri görüşlerin, Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimine devam eden öğrencilerin görüşlerinden farklı olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenim

gören öğrenci görüşlerinin; Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin görüşlerinden farklılaştığını söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin; Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilere göre, küreselleşen dünyamızda ortak değerlere önem veren, aynı zamanda kendi ülkesinin değerlerine ve yasalarına uyan, nitelikli vatandaşlar yetiştirilmesi yönünde olumlu olduklarını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Göre Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 10

Ortaöğretim Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okul Türü İle Göre Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	4.878	3	1.626	5.261	.001
Gruplarıçi	189.733	614	.309		
Toplam	194.611	617			Anlamlı

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 10'da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışların anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=5.261$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlar incelendiğinde bu anlamlı farkın, Anadolu

Öğretmen Lisesi öğrencileri ile Meslek Lisesi öğrencileri arasında olduğunu söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin; Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları daha çok benimsediklerini söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 11

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	10 .011	4	2.503	5.379	.000
Gruplarıçi	285.196	613	.465		
Toplam	295.207	617			Anlamlı

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumlarına göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 11’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=5.379$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Ailesinin sosyo-ekonomik durumu çok yüksek olan öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri yapma sıklıkları ile ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek, orta ve düşük olan öğrencilerin

küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri yapma sıklıklarının farklılaştığını söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, ailesinin sosyo-ekonomik durumu çok yüksek olan öğrencilerin, ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek, orta ve düşük olan öğrencilere göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif olarak rol aldıklarını söyleyebiliriz. Ayrıca ailelerin sosyo-ekonomik durumunun yükselmesi ile birlikte sosyo-ekonomik durumu iyi olan öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif olarak yer aldıklarını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 12

Ortaöğretim Öğrencilerin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	8.116	4	2.029	2.395	.049
Gruplarıçi	519.330	613	.847		
Toplam	527.446	617			Anlamlı

*p<.05

Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 12’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaştığını görmekteyiz. F=2.395 , p<.05.

Bu anlamlı farkın, ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek olan öğrenciler lehine olduğunu söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin, ailesinin sosyo-ekonomik durumu düşük olan öğrencilere göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili yapılan organizasyonlara daha çok katıldıklarını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 13

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	93.609	4	23.402	5.884	.000
Gruplarıçi	2437.985	613	3.977		
Toplam	2531.594	617			Anlamlı

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 13’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. $F=5.884$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın, ailesinin sosyo-ekonomik durumu orta düzeyde olan öğrenciler lehine olduğunu görmekteyiz. Ailesinin sosyo-ekonomik durumu orta düzeyde olan öğrencilerin, ailesinin sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde olan öğrencilere göre vatandaşlık haklarının bilincinde olduklarını söyleyebiliriz. Sosyo-ekonomik durumu düşük olan ailelerin

öğrencilerinin daha çok içine kapanık toplum yapısına uygun görüş belirttiklerini söyleyebiliriz. Dolayısıyla ailelerin sosyo-ekonomik durumunun (ailenin imkanlarının) bireylerin eğitiminde, dolayısıyla da iyi bir vatandaş yetiştirilmesinde çok önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 14

Ortaöğretim Öğrencilerinin Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1.876	4	.469	1.491	.203
Gruplarıçi	192.735	613	.314		
Toplam	194.611	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumu ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışlar tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 14’de görüldüğü gibi ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumu ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşa bulunması gereken davranışların farklılaşmadığı görülmektedir. $F=1.491$, $p>.05$.

4.13. Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 15

Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	6.933	6	1.156	2.449	.024
Gruplarıçi	288.274	611	.472		
Toplam	295.207	617			Anlamlı

*p<.05

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 15’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.449$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Annesinin eğitim düzeyi lise ve üniversite olan öğrencilerin görüşlerinin, annesinin eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin görüşlerinden farklılaştığını söyleyebiliriz. Ailede annesinin eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili yaptıkları eylemlerin, ailede annesinin eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin yaptıkları eylemlerden farklılaştığını söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, ailede anne eğitim düzeyinin yükselmesi ile öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde daha sık yer aldıklarını söyleyebiliriz. Eğitimli ailelerin öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif rol aldıklarını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik

Bulgular

Tablo 16

Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	5.012	6	.835	.977	.440
Gruplarıçi	522.435	611	.855		
Toplam	527.446	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 16’da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. $F=0.977$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 17

Ortaöğretim Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	70.334	6	11.722	2.910	.008
Gruplarıçi	2461.260	611	4.028		
Toplam	2531.594	617			Anlamlı

* $p<.05$

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 17’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık

bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.910$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Annesinin eğitim düzeyi lise ve üniversite olan öğrencilerin görüşlerinin, annesi okuma yazma bilmeyen öğrencilerin görüşlerinden farklılaştığını görmekteyiz. Bu bulgulara göre, ailede anne eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte, öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin olumlu anlamda farklılaştığını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 18

Ortaöğretim Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	2.858	6	.476	1.518	.170
Gruplarıçi	191.753	611	.314		
Toplam	194.611	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşa bulunması gereken davranışlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 18’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşa bulunması gereken davranışların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. $F=1.518$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 19

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	3.363	6	.561	1.174	.319
Gruplarıçi	291.844	611	.478		
Toplam	295.207	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 19’da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. $F=1.174$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 20

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	9.231	6	1.539	1.814	.094
Gruplarıçi	518.215	611	.848		
Toplam	527.446	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 20’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. $F=1.814$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 21

Ortaöğretim Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyleri İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	68.249	6	11.375	2.821	.010
Gruplarıçi	2463.345	611	4.032		
Toplam	2531.594	617			Anlamlı

* $p<.05$

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 21’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.821$, $p<.05$.

Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçları incelenmiştir. Ailede babasının eğitim düzeyi lise olan öğrenci görüşlerinin, ailede babasının eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin görüşlerinden farklılaştığını görmekteyiz. Bu bulgulara göre, ailede baba eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin olumlu anlamda farklılaştığını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyleri İle Göre Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 22

Ortaöğretim Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyleri İle Göre Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1.834	6	.306	.969	.445
Gruplarıçi	192.777	611	.316		
Toplam	194.611	617			

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşa bulunması gereken davranışlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 22’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşa bulunması gereken davranışların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. $F=0.969$, $p>.05$.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 23

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Eylemleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	5.143	4	1.286	2.717	.029
Gruplarıçi	290.064	613	.473		
Toplam	295.207	617			Anlamlı

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 23’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.717$, $p<.05$.

“Boş zamanlarımda arkadaşlarım ile sohbet ederim” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda TV seyredirim” diyen ortaöğretim öğrencilerinin yaptıkları eylemler farklılaşmaktadır. Bu anlamlı farklılığın “boş zamanlarımda arkadaşlarım ile sohbet ederim” diyen öğrencilerin lehine olduğu söylenebilir. Boş zamanlarında arkadaşları ile sohbet eden ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif rol üstlendikleri söylenebilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 24

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Katıldıkları Organizasyonlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	8.115	4	2.029	2.395	.049
Gruplarıçi	519.331	613	.847		
Toplam	527.446	617			Anlamlı

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 24’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.395$, $p<.05$.

Bu anlamlı farklılık, “boş zamanlarımda kitap, gazete okurum” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda TV seyredirim” diyen öğrenciler arasında olup, boş zamanlarında kitap gazete okuyan öğrenciler lehine olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 25

Ortaöğretim Öğrencilerinin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlülük İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	42.449	4	10.612	2.613	.034
Gruplarıçi	2489.145	613	4.061		
Toplam	2531.594	617			Anlamlı

*p<.0,05

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 25’de görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=2.613$, $p<.05$.

“Boş zamanlarımda kahvehanede oyun oynarım” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda kitap/gazete okurum”, “boş zamanlarımda arkadaşlarım ile çeşitli konularda sohbet/tartışma yaparım.” görüşünü belirten ortaöğretim öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler lehinedir. Boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin olumlu anlamda farklılaştığını söyleyebiliriz.

Ortaöğretim Öğrencilerin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 26

Ortaöğretim Öğrencilerin Boş Zamanlarında En Fazla Yaptıkları Etkinlikler İle Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çokkültürlü İyi Bir Yetişkin Vatandaşa Bulunması Gereken Davranışlar Arasındaki Farklılığa Yönelik Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	7.920	4	1.980	6.501	.000
Gruplarıçi	186.691	613	.305		
Toplam	194.611	617			Anlamlı

* $p<.05$

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışlar

arasındaki farklılık tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir. Tablo 26’da görüldüğü gibi, ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışların anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. $F=6.501$, $p<.05$.

“Boş zamanlarımda kahvehanede oyun oynarım” diyen öğrenciler ile boş zamanlarında kitap, gazete okuyan, TV seyreden, internette gezen ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık boş zamanlarında kitap, gazete okuyan, TV seyreden, internette gezen ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler lehinedir. Bu bulgulara göre, boş zamanlarında kahvehanelerde vakit geçiren ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında kitap, gazete okuyan, TV seyreden, internette gezen ve arkadaşları ile sohbet eden öğrencilere göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışları sergilemediklerini söyleyebiliriz.

Bölüm V

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, tartışmaya, araştırmanın sonuçlarına ve araştırmaya dair önerilere yer verilmiştir

Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırma ile ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada bu değerlendirme yapılırken ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla, Doğanay tarafından kullanılan aktif vatandaşlık anketinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçları ayrı ayrı ele alınmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla anketten elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda, ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlere daha çok katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre politikayla ilgili eylemlerde daha aktif oldukları görülmektedir. Bu sonuç mecliste erkek siyasetçilerin sayısının fazla olmasını desteklemektedir. Ülkemizde de görüldüğü gibi erkek siyasetçilerin sayısı bayan siyasetçilere göre oldukça fazladır.

Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili organizasyonlara katılma (üye olma, etkinliklerde yer alma, maddi yardımda bulunma ve gönüllü çalışma) konusunda cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla anketten elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda, ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili organizasyonlar ile

cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili organizasyonlara daha çok üye oldukları, bu etkinliklere daha çok katıldıkları, kız öğrencilerin daha çok maddi yardımda buldukları ve bu organizasyonlarda daha çok gönüllü çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, göçmenler ve farklı etnik gruptaki insanların tüm diğer insanlarla aynı haklara sahip olmasını, iş yerinde her türlü ayrımcılığa karşı yasaların olmasını, ırkçı düşmanlığa karşı yasaların olmasını, ülkemize farklı ırk ve etnik gruplardan insanların gelmesini, bu insanların kültürel zenginlik için ülkemizde bulunmasını, seçimlere katılmayı, yasalara uymayı, aktif politikaya girmeyi, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmayı ve kadınların aktif politikada yer almalarını daha çok istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyetleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışlar incelendiğinde, kız öğrencilerin görüşlerinin ortalamasının, erkek öğrencilerin görüşleri ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları daha çok önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre yakın gelecekte ülkemizde iyi bir yetişkin vatandaş profilini kadın vatandaşlarımızın oluşturacağı söylenebilir.

Yaşar ve arkadaşları (2002) tarafından yapılmış olan “Öğretmen Adaylarının Eğitimde Küreselleşmeye Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi”ne ilişkin araştırmada eğitimde

küreselleşmeye ilişkin tüm maddelerde kız öğrencilerin (öğretmen adaylarının) erkek öğrencilere (öğretmen adaylarına) göre daha olumlu görüş bildirdikleri saptanmıştır.

Benzer şekilde Özkan (2006), ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin küresel eğitime yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Öğretmenlerin, küresel konuların programda yer almasına yönelik görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucuna varmıştır. Yine, Kan (2009c), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlarla ilgili tutumlarını ölçen araştırmasında, öğretmen adaylarının cinsiyetine göre tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur.

Genç, Şahin, Tutkun ve Demir (2012), “AB Vatandaşlık Yeterlilikleri Bağlamında Öğretmen Adaylarının Vatandaşlık Yeterlilikleri” adlı çalışmalarında erkek öğrencilerin “kadının siyasi hayattaki konumu” hakkındaki maddelerde kız öğrencilere göre daha düşük ve anlamlı derecede farklı ortalamaya sahip olmaları, üstelik bu durumun gerek 1. gerekse 4. sınıf öğrencileri arasında olmasıdır. Bir başka ifadeyle, erkek öğretmen adaylarının kadınların siyasi hayata katılımı hususundaki yeterlikleri kız öğrencilerine göre daha düşük düzeydedir ve eğitim fakültesinde aldıkları eğitim sürecinde kız öğrenciler siyasal hayata katılımı hususundaki yeterlik düzeylerini geliştirememektedirler.

Kaya ve Kaya (2012) öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarına yönelik yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık algılarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı sonucuna varmıştır. Şahin ve Yıldız (2012) “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programlarının Dünya Vatandaşlığı (Kozmopolitizm) Kavramı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerin dünya vatandaşlığı algılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı sonucuna varmıştır.

Öntuğ ve Uygun (2012), “sosyal bilgiler öğretmenlerinin insan hakları ve vatandaşlık programına yönelik tutumu” adlı çalışmalarında, öğretmenlerin programa yönelik tutumları

cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir. Göl (2013), “sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi” isimli çalışmasında öğretmen adaylarının küresel vatandaşlığa yönelik tutumları cinsiyetlerine göre farklılık göstermemektedir.

Bu araştırma ise, ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesinde, Özkan (2006) ve Kan (2009c)’ın, Genç, Şahin, Tutkun ve Demir(2012)’in, araştırmalarını desteklerken; Kaya ve Kaya (2012)’nın, Şahin ve Yıldız (2012)’in, ve Öntuğ ve Uygun(2012)’un, Göl (2013)’ün araştırmalarından farklı bir sonuca varmıştır. Bu farklılığın nedeni, yapılan çalışmaların doğrudan küresel vatandaşlık kavramının çokkültürlülük boyutunu ölçen çalışmalar olmamasından kaynaklıdır. Küresel vatandaşlık kavramının literatürde yeni bir kavram olması ve bu kavram ile ilgili çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı şekilde ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların (üye olma, etkinliklerde yer alma, maddi yardımda bulunma ve gönüllü çalışma) anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu anlamlı farklılık Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin lehinedir. Bu sonuca göre, Fen Lisesi ve Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin; Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilere göre, göçmenler ve farklı etnik gruptaki insanların tüm diğer insanlarla aynı haklara sahip olmasını,

iş yerinde her türlü ayrımcılığa karşı yasaların olmasını, ırkçı düşmanlığa karşı yasaların olmasını, ülkemize farklı ırk ve etnik gruplardan insanların gelmesini, bu insanların kültürel zenginlik için ülkemizde bulunmasını, seçimlere katılmayı, yasalara uymayı, aktif politikaya girmeyi, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmayı ve kadınların aktif politikada yer almalarını daha çok istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik'in (2009) "sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğe ilişkin görüşleri" isimli çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerinin iyi vatandaşlık özelliklerinden en çok "Vatanına, milletine ve ulusal değerlere bağlı olmak" özelliğini kazanmalarını istemektedirler. Dolayısıyla ulusal boyutu önemsemektedirler. Görüşmelerden elde edilen sonuçlarda ise öğretmenlerin öğrencilerinin ulaşmalarını hedefledikleri iyi vatandaşlık özellikleri büyük oranda küreselliği kapsamaktadır. Çelik'in (2009) çalışmasında da görüldüğü gibi geleceğimizin vatandaşları, ülkemizin mimarı olacak gençlerimizi küreselleşen Dünya'da ulusal değerlere önem veren, aynı zamanda kendi ülkesinin değerlerine ve yasalarına uyan, nitelikli vatandaşlar olarak yetiştirilmesi son derece önemlidir. Yapılan bu araştırma ile Çelik'in (2009) araştırması küresel vatandaşlık boyutunda birbiri ile paralellik göstermektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışların anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuca göre, Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin; Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilere göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışları daha çok önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, ülkemizde kaliteli, iyi vatandaş profiline gelecekte Anadolu Öğretmen Lisesinde öğrenim gören öğrencilerimizin de katkı sağlayacağı düşünülebilir. Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren gençlerimize ise, vatandaşlık eğitimi verimli bir şekilde verilmelidir. Geleceğimizin anne ve

babaları (vatandaşları), ülkemizin mimarı olacak gençlerin kendi ülkesinin yasalarına, ahlaki ve kültürel değerlerine bağlı; aynı zamanda küresel değerlere önem veren, çözüm odaklı bireyler olması çok önemlidir. Bu nedenle Meslek Liselerinde öğrenimine devam eden öğrencilerimizin eğitim seviyesinin yükseltilmesi çok önemlidir.

Genç ve Tutkun'un (2013) "öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık eğitimi hakkında görüşlerinin değerlendirilmesi" isimli araştırmasında da öğretmen adayları küresel vatandaşlık becerileri bağlamında öğretmen yetiştirme programlarında; bazı derslerin sınırlı olduğunu, alan derslerinin daha çok faydalı olduğunu öğretim elemanlarının yaklaşımın etkili (olumlu ya da olumsuz) olduğunu, uygulamalı derslerin etkili olduğunu, bazı derslerin ders saatlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Tüm ortaöğretim kurumlarımızdaki öğrencilerimize küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkında gerekli eğitimler verimli bir şekilde verilmelidir. Bu eğitimler ile Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilerimizin de küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkındaki görüşleri olumlu anlamda değişecektir. Ortaöğretim aşamasında küresel vatandaşlık eğitimi iyi alan öğrenciler yükseköğretim hayatlarında da bu becerileri davranış haline getireceklerdir. Bu araştırma ile Genç ve Tutkun (2013)'un araştırmaları küresel vatandaşlık eğitimine katkı sağlamaktadırlar. Bu iki çalışma, ortaöğretimden mezun olup yükseköğretime devam eden öğrencilerin küresel vatandaşlık eğitimi hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılması anlamında da literatüre katkı sağlayacaktır.

Yine Tonbuloğlu, Aslan ve Aydın'ın (2014) "Türk Eğitim Sisteminin Çokkültürlülük Bağlamında Analizi ve Öneriler" isimli çalışması yapılan bu çalışmayı destekler niteliktedir. Yapılan çalışmaya göre, çokkültürlülük ve çokkültürlü eğitim alanlarında öğretmenlerin ve toplumun doğru şekilde bilinçlendirilmesi, okullarda kültürel çeşitliliğin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yeni metodolojiler, müfredat, ve modellerin uygulanması, demokratik yurttaşlık ve insan haklarıyla ilgili derslerin Türk eğitim sisteminde zorunlu olması

gerekmektedir. Türkiye’de çokkültürlü ve çok dilli eğitim bir yandan kendilerinden farklı geçmişleri olan öğrencilere hoşgörü gösterilmesini desteklerken öte yandan her öğrencinin kültürel mirasının korunmasına odaklanmalıdır. Çokkültürlü eğitime uygun bir zeminin hazırlanarak sağlıklı bir işleyiş planının oluşturulması, yöneticilerin istikrarlı bir şekilde bu süreci yönetecek mekanizmaları kurmaları son derece önemlidir.

Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu anlamlı farklılık, ailesinin sosyo-ekonomik durumu çok yüksek olan öğrencilerin lehinedir. Bu sonuca göre, ailesinin sosyo-ekonomik durumu çok yüksek olan öğrencilerin, ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek, orta ve düşük olan öğrencilere göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif olarak rol aldıklarını görmekteyiz. Ailelerin sosyo-ekonomik durumunun yükselmesi ile birlikte öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif olarak rol aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle ailelerin sosyo-ekonomik durumunun yükselmesi önem teşkil etmektedir. Doğanay ve Sarı (2009) “Lise Öğrencilerinin Vatandaşlık Algılarına Etki Eden Faktörlerin Analizi” isimli araştırmasında öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ile sosyal-aktif vatandaşlık algıları arasında anlamlı sonuçlar bulmuştur. Ailesi orta-üst gelir grubunda olan öğrenciler daha çok sosyal-aktif vatandaşlık algısına sahiptir. Yapılan bu araştırma ile Doğanay ve Sarı’nın (2009) araştırmaları birbirini desteklemektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu anlamlı farkın, ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek olan öğrenciler lehine olduğunu görmekteyiz. Ailesinin sosyo-ekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin, ailesinin sosyo-ekonomik durumu düşük olan öğrencilere göre

küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili yapılan organizasyonlarda aktif rol aldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin sosyo-ekonomik durumları ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri sosyo-ekonomik durumu orta düzeyde olan öğrencilerin lehine farklılaşmaktadır. Ailesinin sosyo-ekonomik durumu orta düzeyde olan öğrenciler, ailesinin sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyde olan öğrencilere göre vatandaşlık haklarının bilincindedirler. Sosyo-ekonomik durumu düşük olan ailelerin öğrencileri daha çok içine kapanık toplum yapısına uygun görüş belirtmişlerdir. Dolayısıyla ailelerin ekonomik durumunun (ailenin imkanlarının) bireylerin eğitiminde, dolayısıyla da iyi bir vatandaş yetiştirilmesinde ne kadar önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle vatandaşlık eğitimi üzerinde ailenin çok önemli etkisi vardır.

Araştırmanın bu sonucu Çelik'in (2009) "sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğe ilişkin görüşleri" isimli çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerin vatandaşlık eğitimi üzerinde okul dışında en etkili unsurun aile olduğunu düşünmektedirler bulgusu ile Wildrim (2005)'in "Etkin katılımcı yurttaşlığın oluşumunda okul kadar aile ve toplum da etkilidir" şeklindeki araştırma bulgusuyla örtüşmektedir. Ayrıca Lee (2005), Shelly (1996) ve Yeşil'in (2001) araştırma bulguları da bu sonucu desteklemektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik durumu ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi bir yetişkin vatandaşta bulunması gereken davranışların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre, küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin annesinin eğitim düzeyi lise ve üniversite olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ailede annesinin eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile

ilgili yaptıkları eylemlerin, ailede annesinin eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin yaptıkları eylemlerden farklılaştığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca göre, ailede anne eğitim düzeyinin yükselmesi ile öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde daha sık yer aldıklarını görmekteyiz. Eğitimli ailelerin öğrencileri küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif rol almaktadırlar.

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, öğrencilerin organizasyonlara katılmasında ailenin sosyo-ekonomik durumunun daha etkili olduğu söylenebilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Annesinin eğitim düzeyi lise ve üniversite olan öğrencilerin görüşlerinin, annesi okuma yazma bilmeyen öğrencilerin görüşlerine göre olumlu olduğunu görmekteyiz. Doğanay ve Sarı (2009) “Lise Öğrencilerinin Vatandaşlık Algılarına Etki Eden Faktörlerin Analizi” isimli araştırmasında öğrencilerin anne eğitim düzeyleri ile sosyal-aktif vatandaşlık algıları arasında anlamlı sonuçlar bulmuştur. Araştırma da ailenin siyasete ilgisi ve arkadaşlarıyla siyasi tartışmalara katılma sıklığıyla sosyal-aktif vatandaşlık algısı arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Yapılan bu araştırma ile Doğanay ve Sarı ’nın (2009) araştırması, annenin vatandaşlık eğitimi üzerindeki önemini desteklemektedir.

Fidan (2011) “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Gençliğin Kimlik Algısı” isimli üniversite gençliği üzerinde yaptığı çalışmada günümüz Türkiye’inde küreselleşme sürecinde gençler kendilerini kültürel kimlikleriyle tanımlamaktadırlar. Gençlerin kimlikleri üzerindeki belirleyici değerlerin başında aile, din, sosyo-kültürel çevre geldiği sonucunu bulmuştur. Bu nedenle bu araştırma ile Fidan’ın bulduğu sonuç birbiri ile örtüşmektedir. Bu sonuçlara göre gençlerde kültürel kimliğin, vatandaşlık algılarının oluşmasında ailenin çok

önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle ailede annenin eğitim düzeyinin yükselmesi çok önemlidir.

Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışların farklılaşmadığı görülmektedir. Bu sonucun nedeni, araştırmanın örneklemini anne eğitim seviyesi birbirine yakın olan öğrencilerin oluşturması olabilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin farklılaşmadığı görülmektedir. Ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Anne ve baba ailenin temel taşları olmasına rağmen ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerinin farklılaşmaması dikkat çekicidir. Bu sonuç ise, ailede çocukların eğitiminde annenin daha etkili olması, onlara daha fazla zaman ayırması ile açıklanabilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonların farklılaşmadığı görülmektedir. Aynı şekilde ortaöğretim öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlarında farklılaşmadığı dikkat çekmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında öğrencilerin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülükle ilgili organizasyonlara katılmasında ailenin sosyo-ekonomik durumunun daha etkili olması ile açıklanabilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ailede babasının eğitim düzeyi lise olan öğrenci görüşlerinin, babasının eğitim düzeyi ilkokul olan öğrencilerin görüşlerinden farklılaştığını görmekteyiz. Bu bulguya göre, ailede baba eğitim

düzeyinin yükselmesi ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerine olumlu anlamda katkı sağlamaktadır. Aynı şekilde ailede anne eğitim düzeyinin yükselmesi ortaöğretim öğrencilerinin küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşlerine olumlu anlamda katkı sağlamaktadır. Bu sonuçlara göre, ailenin eğitim seviyesinin yükselmesi ülkemizde kaliteli vatandaşlar yetişmesine çok büyük katkı sağlayacaktır.

Ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim düzeyleri ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışların farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni, araştırmanın örneklemini anne eğitim seviyesi birbirine yakın öğrencilerin oluşturması olabilir.

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla zaman ayırdıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. “Boş zamanlarımda arkadaşlarım ile sohbet ederim” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda TV seyredirim” diyen ortaöğretim öğrencilerinin yaptıkları eylemler farklılaşmaktadır. Bu anlamlı farklılık “boş zamanlarımda arkadaşlarım ile sohbet ederim” diyen öğrenciler lehinedir. Boş zamanlarında arkadaşları ile sohbet eden ortaöğretim öğrencileri küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili eylemlerde aktif rol almaktadır. Bu sonuç boş zamanlarında arkadaşları ile vakit geçiren öğrencilerin TV seyreden öğrencilere göre daha sosyal olduklarını desteklemektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili katıldıkları organizasyonlar arasındaki farklılık “boş zamanlarımda kitap, gazete okurum” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda TV seyredirim” diyen öğrenciler arasında olup, boş zamanlarında kitap gazete okuyan öğrenciler lehinedir. Boş zamanlarında kitap, gazete okuyan öğrenciler çevre, sosyal, dini, sportif, siyasi partiler ile ilgili organizasyonlarda, kültürel ve hobi organizasyonlarında, insan

hakları ile ilgili organizasyonlarda daha çok yer almaktadırlar. Bu nedenle okuyan, araştıran kendini sürekli geliştiren vatandaşlar yetiştirmemiz son derece önemlidir.

Demirsoy (2013) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Çokkültürlülüğe İlişkin Görüşleri ve Çokkültürlü Eğitime Yaklaşımları” isimli araştırmasında öğretmen adayları kendi çokkültürlülük algılarını geliştirmek için iki kaynak kullandıklarını belirtmişlerdir: kitaplar ve görsel-yazılı basın ürünleri. Katılımcıların yarısından fazlası çokkültürlülük algılarını geliştirmek için ‘kitaplardan’ faydalanmaktadır.

Öğretmen adaylarından kendilerini yeterli görenlerin iki temel dayanağı vardır. Birincisi, çokkültürlü bir ortamda yaşamalarının çokkültürlülük algılarını geliştirdiğini belirtmeleridir. İkincisi, araştırma yapmaları, çeşitli kaynaklar okumaları, basın-yayın araçlarından beslenmeleri ve bu çerçevede kendilerini geliştirdiklerini açıklamalarıdır sonuçlarına ulaşmıştır. Bu araştırma ile Demirsoy’un (2013) yapmış olduğu araştırma sonuçları birbirini desteklemektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili görüşleri incelendiğinde “Boş zamanlarımda kahvehanede oyun oynarım” diyen öğrenciler ile “boş zamanlarımda kitap/gazete okurum”, “boş zamanlarımda arkadaşlarım ile çeşitli konularda sohbet/tartışma yaparım.” görüşünü belirten ortaöğretim öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılık boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler lehinedir. Boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden ortaöğretim öğrencileri küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük ile ilgili olumlu görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler göçmenler ve farklı etnik gruptaki insanların tüm diğer insanlarla aynı haklara sahip olması, iş yerinde her türlü ayrımcılığa karşı yasaların olması, ırkçı düşmanlığa karşı yasaların olması, ülkemize farklı ırk ve etnik gruplardan insanların gelmesi, bu insanların kültürel zenginlik için ülkemizde bulunması, seçimlere katılmak, yasalara uymak, aktif politikaya

girmek, organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmak ve kadınların aktif politikada yer alması şeklindedir. Yukarıdaki sonuçlara göre, boş zamanlarında kitap, gazete okuyan ve arkadaşları ile sohbet eden sosyal vatandaşlar yetiştirmeliyiz. Okuyan, kendini geliştiren, kültürel ve sosyal bağları güçlü olan toplumlar kendi içinde ve küreselleşen Dünya’da örnek toplum tipini oluşturacaklardır.

Yine Demirsoy’un (2013) araştırmasında millî değerlerin yanında küresel değerlerin çokkültürlü eğitimde yer alması gerektiğini ifade eden katılımcılar, dünyayla iletişim içinde olmak için küresel kültürün müfredatlarda yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede öğretmen adaylarına göre çokkültürlü eğitim, ülkenin bütünlüğünü bozucu nitelik taşımamalı, insanları ve kültürleri birbirlerinden farklılaştırıp ayırmamalı, vatandaşları ortak bir paydada tutabilmeli, farklılıklara saygı çerçevesinde zenginlik olarak yaklaşmayı sağlamalı, toplumda birlik-beraberliği sağlamalıdır. Bu araştırma ile Demirsoy’un (2013) araştırması birbiri ile paralellik göstermektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin boş zamanlarında en fazla yaptıkları etkinlikler ile küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışlar arasındaki farklılık “Boş zamanlarımda kahvehanede oyun oynarım” diyen öğrenciler ile boş zamanlarında kitap, gazete okuyan, TV seyreden, internette gezen ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler arasındadır. Bu anlamlı farklılık boş zamanlarında kitap, gazete okuyan, TV seyreden, internette gezen ve arkadaşları ile sohbet eden öğrenciler lehinedir. Bu sonuçlara göre, boş zamanlarında kahvehanelerde vakit geçiren ortaöğretim öğrencileri, boş zamanlarında kitap, gazete okuyan, TV seyreden, internette gezen ve arkadaşları ile sohbet eden öğrencilere göre küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü iyi yetişkin bir vatandaşta bulunması gereken davranışları sergilememektedirler. Buna göre, kahvehaneler iyi bir yetişkin vatandaş yetiştirmeye katkı sağlamamaktadır.

Kaya ve Kaya (2012), “Teknoloji Çağında Öğretmen Adaylarının Küresel Vatandaşlık Algıları” adlı çalışmalarında, interneti haftada bir kereden fazla ve her gün kullanan öğretmen adaylarının hiç kullanmayanlara göre küresel vatandaşlık algıları yüksek bulunmuştur. Bu araştırmanın sonuçları ile Kaya ve Kaya'nın (2012), araştırma sonuçları birbiri ile örtüşmektedir.

Öneriler

1. Küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlü nitelikli vatandaşlar yetiştirmek için ailelerin sosyo ekonomik durumu yükseltilmelidir.

2. İyi vatandaş yetiştirmede aile çok önemlidir. Günümüzde aileler küçülmüş (çekirdek aile), eşler arasında boşanmalar artmıştır. Dolayısıyla ailelerin yapısı sürekli değişmektedir. Çalışan eşler çocuklarını ücret karşılığı ile bakım hizmeti veren kişilerce (bakıcılar) yetiştirmeye çalışmaktadırlar. Boşanan anne ve babalar ise çocuklarını kendileri yetiştirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu gibi olumsuzluklar kaliteli vatandaş yetiştirmeyi etkilemektedir. Bu nedenle anne ve babaların eğitim seviyesinin yükselmesi önemlidir. Anne ve babaların eğitim seviyesinin yükseltilmesi için başta MEB olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ile birlikte işbirliği yapılmalıdır.

3. MEB, belediyeler ve diğer sivil toplum örgütleri öğrencilerin boş zamanlarını daha verimli geçirmeleri için farklı kültürleri de içine alan sıkça etkinlikler düzenlenmelidir.

4. Anadolu Liseleri ve Meslek Liselerinde öğrenimini sürdüren öğrencilerin küresel vatandaşlık eğitimi gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir.

5. Eğitim sistemimiz küresel vatandaşlık eğitimi dikkate alınarak yeniden düzenlenebilir.

6. Küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkında görüş belirten araştırmalar çok azdır. Bu konu üzerinde yeni araştırmalar yapılabilir.

7. Küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkında görüş belirten bu çalışma, devlet okullarında lise son sınıfta öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Özel okullarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde de yeni araştırmalar yapılabilir.

8. Küresel vatandaşlık bağlamında çokkültürlülük hakkında liseden mezun olup yükseköğrenimine devam eden öğrencilerin görüşleri üzerinde de araştırma yapılabilir.

Kaynakça

- Açıkalin, M. (2010). Sosyal bilgiler eğitiminde yeni yaklaşımlar çokkültürlü ve küresel eğitim. *Elementary Education Online*, 9 (3), 1226-1237. <http://ilkogretimonline.org.tr/vol9say3/v9s3m31.pdf> adresinden 14 Mart 2014 tarihinde edinilmiştir.
- Akçay, C. (2003). Küreselleşme, eğitimsel yoksunluk ve yetişkin eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159.
- Argüden, Y. (2003). *Küresel vatandaşlık müfredatı*, Dünya Gazetesi.
- Argüden, Y. (2008). Küreselleşmeyi yönetebilmek: Küresel vatandaşlık eğitimi, *Önce Kalite Dergisi*, 19.
- Arnot, M. (2011). *Global citizenship education and equality: Gendered Hegemonies, Tensions and a Global Gender Ethic*. K. Sporre, & J. Mannberg içinde, Values, Religions and Education in Changing Societies (s. 51-65). Springer Netherlands.
- Banks, J. A. (2001). Citizenship education and diversity: Implications for teacher education. *Journal of Teacher Education*, 52(1), 5-16.
- Banks, J. A. (2003). *Introduction: Democratic citizenship education in multicultural societies*. In J. A. Banks (Ed.), Diversity and citizenship education: Global perspectives (pp.3-15) San Francisco: Jossey-Bass
- Baş, S. (2006). *Çokkültürlü bir toplumda (Kanada) orta öğretim kurumlarında din eğitimi: Quebec örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Başbay A. ve Bektaş Y. (2009). Çokkültürlü eğitim bağlamında öğretim ortamı ve öğretmen yeterlilikleri [Elektronik versiyon]. *Eğitim ve Bilim*, 34 (152), 30-44.
- Başbay, A. ve Kağnıcı, Y. (2011). Çokkültürlü yeterlilik algıları ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması [Elektronik versiyon]. *Eğitim ve Bilim*, 36 (161), 199-212.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 133-151.

- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Pegem A.
- Cırık, İ. (2008). Çokkültürlü eğitim ve yansımaları [Elektronik versiyon]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27-40.
<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/200834YALKER%20CIRIK.pdf>
- Coşkun, R. (2002). *Küreselleşme*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Çalık, T ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çelik, H. (2009). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğe ilişkin görüşleri* (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, M. Y. (2012). Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme, *Dumlupınar University Journal Of Social Sciences Dpujss*, 32(2), 57.
- Çoban, A. E., Karaman, N. G. ve Doğan, T. (2010). Öğretmen adaylarının kültürel farklılıklara yönelik bakış açılarının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi [Elektronik versiyon]. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 11 (1), 125-131.
- Demirsoy, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çokkültürlülüğe ilişkin görüşleri ve çokkültürlü eğitime yaklaşımları* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Diaz, C. F., Massialas, B. G., & Xanthopoulos, J. A. (1999). *Global perspectives for educators*. Boston: Allyn & Bacon.
- Doğan, İ. (2002). *Modern toplumda vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, E. (2002). "Eğitimde küreselleşme," *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 87-98.

- Doğan, İ. (2004). *Toplum ve eğitim sorunları üzerinde felsefi ve sosyolojik tahliller*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2009). Lise öğrencilerinin vatandaşlık algılarına etki eden faktörlerin analizi. A.Şişman (Ed.), *I.Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu* içinde (s.45-61). Uşak: Uşak Üniversitesi Avrupa Birliği Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- DPT. (2000). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı küreselleşme özel ihtisas komisyonu raporu*. DPT:2544-ÖİK:560. Ankara
- Durdu, Z. (2009). *Türkiye’de küreselleşmenin siyasal-kültürel etkileri: çokkültürcülük ulusal kültür (Ege-Muğla Üniversitesi örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkal, E.M. (1994). *İktisadi kalkınmanın kültürel temelleri*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Erkal, E.M. (2005). *Küreselleşme, etniklik, çokkültürlülük*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ersoy, A. F. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin etkili vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Evans, M., Ingram, L. A., Macdonald, A., & Weber, N. (2009). Mapping the “global dimension” of citizenship education in Canada: The complex interplay of theory, practice and context. *Citizenship Teaching and Learning*, 5(2), 17-34.
- Fidan, S. (2011). *Küreselleşme sürecinde Türkiye’de gençliğin kimlik algısı* (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Genç, S.Z., Şahin, Ç., Tutkun, T., ve Demir, M.K. (2012). AB vatandaşlık yeterlilikleri bağlamında öğretmen adaylarının vatandaşlık yeterlilikleri. A.Kılınç (Ed.), *IV*.

- Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi* içinde (s.1977-1990). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Genç, S.Z. ve Tutkun, T. (2013). Öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. A.Kılınç (Ed.), *V. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi* içinde (s.2454-2461). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Göl, E. (2013). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık tutum düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Güven, S., Tertemiz, N., Bulut, P. (2009). Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. D.Köksal (Ed.), *I.Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi* içinde (s.181). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kan, Ç. (2009a). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (1), 25-30.
- Kan, Ç. (2009b). Değişen değerler ve küresel vatandaşlık eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17 (3), 895-904.
- Kan, Ç. (2009). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının küresel sorunlarla ilgili tutumları ve ders programlarına yönelik önerileri* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi* (16. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçük, H. (2009). *İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kültür kavramına dair görüşleri:nitel bir araştırma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kymlicka, W. & Norman, W. (1995). Return to the citizen: A survey of recent work on citizenship theory. In R. Besner (Ed.). *Teorizing citizenship*. New York: State University of New York Pres.

- Kymlicka, W. (1995). Multicultural citizenship, *A liberal theory of minority rights*.
New York: Oxford University Press.
- Kymlicka, W.(1998). “Çokkültürlü Yurttaşlık”. *Azınlık Haklarının Liberal Teorisi* (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Marshall, H. (2005). Developing The Global Gaze in Citizenship Education; Exploring the Perspectives of Global Education NGO Workers in England, *International Journal of Citizenship and Teacher Education*, Vol. 1., No. 2, 76-91.
- Lim, C. P. (2008). Global citizenship education, school curriculum and games: Learning mathematics, English and science as a global citizen. *Computers & Education*, 51, 1073-1093
- Marshall, H. (2009). Education the European Citizen in the Global Age, *Journal of Curriculum Studies*, Vol. 41., No. 2, pp. 247-276.
- Mcluhan, M. & Powers, B. R. (2001). *Global Köy*, İstanbul: Scala Yayıncılık. 109
- Nussbaum, M. (2002). Patriotism and cosmopolitanism. J. Cohen içinde, *For love of country* (s. 2-17). Boston: Beacon.
- Osler, A. & Starkey, H. (2006). Education for democratic citizenship: A review of research, policy and practice, *Research Papers in Education*, 21 (4), 433–466
- Oxfam. (1997). Education for global citizenship: *A guide for schools*. Retrieved from <http://www.oxfam.org.uk/coolplanet/teachers/globciti/downloads/gcguide06.pdf> (24.12.2013).
- Oxfam. (2007). Education For Global Citizenship: *A Guide For Schools*. <<http://www.Oxfam.Org.Uk/Coolplanet/Teachers/Globciti/Downloads/Gcguie06.df> (17.01.2014)

- Öntuğ, M. M. ve Uygun, K. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin insan hakları ve vatandaşlık programına yönelik tutumu*, İstanbul: Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildiri.
- Özhan, İ. (2006). *Farklılaşmanın özel görünümüleri olarak çokkültürlülük ve çokkültürcülük* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özkan, T. (2006). *İlköğretim öğretmenlerinin küresel eğitime yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sarıbay, A. Y. (2000). *Global bir bakışla politik sosyoloji*. İstanbul, Bursa, Şanlıurfa: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Stavenhagen, R. (2008). Building intercultural citizenship through education: A human rights approach. *European Journal of Education*, 43(2), 161-179.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin eğitim boyutu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 56-60.
- Tonbuloğlu, B., Aslan, D., Aydın, H. (2014). Türk eğitim sisteminin çokkültürlülük bağlamında analizi ve öneriler. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 29,67-69
- http://www.egitimbirsen.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/egitimebakis29.pdf
- Toprak, G. (2008). *Öğretmenlerin çokkültürlü tutum ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Tuncel, G., & Uğur, C. A. (2009). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin “küresel vatandaşlık” kavramına yükledikleri anlamlar üzerine bir değerlendirme. *I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 229-232.

http://www.kaynakca.info/eser_dosya/1_eupecitpapers.pdf adresinden alınmıştır.

Vatandaş, C. (2002). *Çokkültürlülük* (1.Baskı). İstanbul: Değişim Yayınları.

Yakışır, A. N. (2009). *Bir modern olgu olarak çokkültürlülük*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Yaşar Ş., E. Sözer., M. Gültekin., E. Kaya., Belet D.Ş. (2002). “Öğretmen adaylarının eğitimde küreselleşmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesi,” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, *XI. Eğitim Bilimleri Kongresi*, 23-26 Ekim, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşe, KKTC.

Yılmaz, A. (2004). *İkinci Küreselleşme Dalgası*, Vadi Yayınları Ankara.

Yılmaz, K. ve Yiğit, Ö. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Avrupa, Ortadoğu ve Türkiye’ye komşu ülkelere ilişkin alguları [Elektronik versiyon]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37), 229-242.

Zygmunt, E. & Staley, L. (2006). Education for Global Citizenship, *Childhood Education*. Winter, Volume: 83 Source Issue: 2.

Ekler

Ek A: Araştırma İzni

T.C.
 ÇANAKKALE VALİLİĞİ
 İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.17.00.20.02-311/
 Konu : Anket Uygulaması.

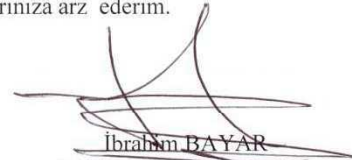
29.11.2012* 20652

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 12.11.2012 tarihli ve 12323 sayılı yazısı.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi İbrahim UYDAŞ tarafından, "Ortaöğretim Öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Bağlamında Çok Kültürlülük Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi(Çanakkale İl Örneği) " konulu araştırma kapsamında, 14 Aralık 2012 – 08 Ocak 2013 tarihleri arasında Merkez, Ayvacık, Çan, Biga ve Bayramiç ilçelerindeki 12. sınıf öğrencilerine anket uygulaması yapılması, ilgi yazıyla teklif edilmekte olup; Müdürlüğümüz Anket-Araştırma İnceleme Komisyonunca incelenerek uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; olurlarınıza arz ederim.

 İbrahim BAYAR
 Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR.
 29/11/2012

 Recai KELEŞ
 Milli Eğitim Müdür V.
 Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

Ek B: Veri Toplama Aracı

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN KÜRESEL VATANDAŞLIK
BAĞLAMINDA ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ ANKETİ**

Sevgili Öğrenciler;

Bu bölümde iyi bir yetişkin vatandaşın kim olduğu ve ne işler yaptığına ilişkin sorular yer almaktadır. Bu soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Her soruyu dikkatlice okuyarak, her sorunun karşısındaki, size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Katılımınız ve katkılarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

Sınıf Öğretmeni İbrahim UYDAŞ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

1: Kişisel Bilgiler

1.Cinsiyetiniz?

Kız Erkek

2.Öğrenim gördüğünüz okul türü?

Fen Lisesi Anadolu Öğretmen Lisesi Anadolu Lisesi Meslek Lisesi

3.Ailenizin sosyo-ekonomik durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

Düşük Orta altı Orta
 Yüksek Çok yüksek

4.Annenizin eğitim düzeyi nedir?

Okuma yazması yok. Okuryazar İlkokul mezunu
 Ortaokul (ilköğretim) mezunu. Lise mezunu Üniversite mezunu
 Yüksek lisans – doktora

5.Babanızın eğitim düzeyi nedir?

Okuma yazması yok. Okuryazar İlkokul mezunu
 Ortaokul (ilköğretim) mezunu. Lise mezunu Üniversite mezunu
 Yüksek lisans – doktora

6.Boş zamanlarınızda en fazla ne yapıyorsunuz? **(Lütfen tek bir seçenek işaretleyiniz.)**

Kitap/gazete okurum Televizyon seyredirim Kahvehanede oyun oynarım
 İnternette gezerim Arkadaşlarımla çeşitli konularda sohbet/tartışma yaparım
 Diğer

AKTİF VATANDAŞLIK ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler;

Bu bölümde bir vatandaşın günlük yaşamda yapması olası davranışlara ilişkin maddeler yer almaktadır. Bu maddelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Her maddeyi dikkatlice okuyarak, size ne derece uygun olduğunu, ilgili seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

1.Aşağıdaki eylemleri hangi sıklıkta yapıyorsunuz?

	Her Zaman	Genellikle	Ara Sıra	Çok Seyrek	Hiç
Bir sivil toplum örgütü ya da organizasyonda çalışma.					
İmza kampanyasında imza verme.					
Yasal gösterilerde yer alma.					
Çevresel, etik vb. nedenlerle bir ürünü satın alma.					
Politikacılarla yakın ilişki içinde bulunma.					
Organize kampanyalar dışında çevresine kendi isteğiyle yardımda bulunma.					
Gazetede yer alan haberler ya da köşe yazarlarının yorumları ile ilgili olarak mektup,faks,internet aracılığı ile kişisel düşüncelerini aktarma.					
Duvarlara protesto ya da propaganda amaçlı yazı yazma.					
Beğenilen/beğenilmeyen bir uygulama için devlet yetkililerine taktir/eleştiri mektubu(E-mail) yazma					

4.İyi bir yetişkin vatandaş olmak için, aşağıdakiler sizce ne derece önemlidir?

	Hiç Önemli Değil	Önemli Değil	Bilmiyorum	Önemli	Çok Önemli
Yasalara uyar.					
Her seçimde oyunu kullanır.					
Bir siyasi partiye üye olur.					
Çok çalışır.					
Adil olmadığına inandığı bir yasayı protesto etmek için barışçıl bir eyleme katılır.					
Ülkesinin tarihini bilir.					
Ülkesini savunmak için gönüllü askerlik yapar.					
Devlete vergisini geciktirmeden öder.					
Televizyon, gazete ve radyodan güncel olayları takip eder.					
Yakın çevresi ya da toplumdaki insanların yararlanacağı etkinliklere katılır.(Örneğin, yoksullara bağış toplama vb.					
Devleti temsil edenlere saygı gösterir.					
İnsan haklarını geliştirici etkinliklerde rol alır.					
Siyasi tartışmalara katılır.					
Çevreyi korumaya yönelik etkinliklerde rol alır.					
Ülkesine bağlıdır ve kendisini ülkesine adar.					
İnsan haklarını korumayan yasaları reddeder.					
Kendisine verilen sorumluluğu yerine getirir.					
Başkalarının iyiliğini düşünür.					
Ahlaki davranışlar sergiler.					
Yönetici pozisyonunda olanların otoritesine uyar.					
Her türlü düşünceyi sorgular.					
Bilgi ve akıl yürütmeye dayalı doğru kararlar verir.					
Devletin yönetimi hakkında bilgi sahibi olur.					
Aile sorumluluklarını yerine getirir.					
Dünyadaki farklı toplumlar hakkında bilgi sahibi olur.					
Toplumdaki farklılıklara karşı hoşgörülü olur.					
Gerektiğinde hükümet politikalarını eleştirir.					
Kötü alışkanlıklara sahip olmaz.					